

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Grafik Tasarımı Anasanat Dalı

ORTAÖĞRETİMDE SANAT EĞİTİMİNİN

ROLÜ VE ÖNEMİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan: **Murat ÇELİK**

KABUL VE ONAY

Murat ÇELİK tarafından hazırlanan “Ortaöğretim Sürecinde Sanat Eğitiminin Rolü Ve Önemi” başlıklı bu çalışma, .../...../..... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman : Doc. Dr Ergün TURAN

Üye : Prof. Dr. Güler ERTAN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Bahattin ODABAŞI

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “Ortaöğretim Sürecinde Sanat Eğitiminin Rolü Ve Önemi” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullandıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

.../.../.....

Murat ÇELİK

ONAY

Tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece İstanbul Arel yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun .....yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

...../...../.....

Murat ÇELİK

ÖRTAÖĞRETİMDE SANAT EĞİTİMİNİN ROLÜ VE ÖNEMİ

Murat ÇELİK

Yüksek Lisans Tezi Grafik Anasanat Dalı

Danışman: Doc. Dr. Ergün TURAN

Şubat, 2013 -72 sayfa

ÖZET

Sanatın keşfi, insanoğlunun tabiatı keşfetmesi ile başladığını söyleyebiliriz. Sanat her toplumda değişen zaman dilimlerinde farklı amaçlarda kullanılsa da, mağara döneminden günümüze insanın var olduğu her yerde sanatın da var olduğunu görmekteyiz. Gelişen teknoloji ile birlikte sanatın kullanım alanları da değişerek, insanların yaşamında önemli bir yer tutmuştur. Bu durum bize, insan var oldukça sanatında var olacağı gerçeğini göstermektedir.

Sanatın yaşatılması ve çağa uygun şekilde gelecek nesillere aktarılması, insanoğlu için önemli bir vazifedir. Sanatın gelecek nesillere etkin bir şekilde aktarılması da eğitimle olacaktır. Bu nedenle eğitim öğretim içerisinde sanat eğitiminin rolünü doğru belirlemek gerekir.

Sanat, insanların boş zamanlarını değerlendirmesi için zevk veren, hobi amaçlı, eğlendirici bir etkinlik ya da göze hoş gelen bir dekorasyon ögesi olarak algılanmamalı. Sanat eğitiminin asıl amacı; estetik bakış açısı ve hayal gücü gelişmiş, tasarım yapabilen, araştırmacı, sorgulayıcı, yeniye açık, dinamik, üretken, becerikli bireylerin yetişmesidir. Gelecek nesli bu şekilde yetişen bir ülkenin ekonomik ve sosyolojik alandaki sanat eğitiminin pozitif etkilerini tahmin etmek çok zor değildir. Bu nedenle sanat eğitimi, sadece toplumun estetik kaygısı olarak görmemek gerekir.

Sanat eğitiminin toplum üzerindeki ekonomik, siyasi ve sosyolojik rolünü anlamak için Rönesans dönemini incelemek yeterli olacaktır. O dönemin matematik ve fizik alanında bilgi edinmiş ve aynı zamanda dönemin en önemli ressamı, yaptıkları icatlarla hem ülkelerine hem de tüm insanlığa önemli katkılar sağlamışlardır. Gelişmiş toplumların sanat eğitimi zaman dizinini incelediğimizde, ülkemizin sanat eğitimindeki eksikliklerini daha iyi görmekteyiz. Bu eksikleri gidermek için öncelikle eğitimcilerin, anne - babaların ve öğrencilerin sanat eğitimi hakkındaki ön yargılarını kaldırmak gerekir. Bu ön yargıları kaldırmak için sanat eğitiminin birey üzerindeki olumlu etkilerini incelemek gerekir.

Eğitim ğretim sürecinde, başarılı olan öğrenciler zeki olarak tabir edilir. Fakat bu güne kadar yapılan zekâ testlerinin, insanın bütünsel olarak zekâsını ölçtüğünü söyleyemeyiz. Çünkü zekânın hâlen tam olarak tarifi yapılamamaktadır. Yapılan testlerde, belli alanlarda sorular sorulduğundan başarılı olan öğrenciler, sadece belirlenen alanlarda başarı göstermiş olurlar. Yapılan çeşitli araştırmalarda insanların birçok zekâ türüne sahip olduğu ortaya konmaktadır. Hâlbuki insanın hayat boyu karşılaşacağı tüm zorlukları nasıl aşacağı ile ilgili henüz bir test geliştirilmediğinden insanın gerçek zekâsı da ölçülebilir diyemeyiz.

İnsan beyninin muazzam bir kapasiteye sahip olduğu, en başarılı insanların bile beyninin yzdi kullandığı, yapılan araştırmalarda belirtilmektedir. Bir başka araştırmada ise beynin sağ ve sol beyin olarak ikiye ayrıldığı, sol beynin; matematik, mantık ve sözel gibi konular ile ilgili olduğu, sağ beynin ise resim, müzik, şekiller ve hayal gücü konuları ile ilgili olduğu ortaya konmuştur. Bu durum eğitim ğretim süreci içerisinde, sayısal derslerle birlikte sanatsal derslerin de ne kadar önemli olduğu görülmektedir.

Eğitim ğretim sürecinde sanat eğitimi ile birlikte yetişen bireylerin birçok kabiliyetleri de gelişmektedir. Bu sayede; düşünebilen, üreten, hayal gücü gelişmiş, yaratıcı, kendine güvenen, becerikli, görsel algısı ve estetik duyarlılığı yüksek nesiller yetişmektedir. Eğitimcilere ve anne babalara dşen vazife, bireylerin eğitim sürecinde onları sanatsal faaliyetlerle tanıştırmak, onlara uygun ortam oluşturmak, kısıtlayıcı değil zgrlk tavidan yana olmaktır.

Anahtar kelimeler: Görsel Sanatlar, resim, Ortağretim.

IN SECONDARY EDUCATION, THE ROLE AND IMPORTANCE OF ART EDUCATION

Murat ÇELİK

Master Thesis Graphic Art Department

CONSULTANT: Associate Professor Ergün TURAN

February, 2013 -72 page

ABSTRACT

We can say that the discovery of the art started with the discovery of nature by humankind. Although the art is used in different aims in different time of societies, since the cave age the art has existed wherever there are people. By the help of developments in technology the usage areas of the art have changed and it has become very important in humans' lives. This shows us the fact that as long as the existence of people the art will exist.

It is an important duty for humankind to sustenance the art and lend it to the future generations in its appropriate shape. This transfer will be with educating the next generations. Therefore it is important to indicate role of the art in education system.

The art is not only a free time activity, a hobby, a funny and a decoration which is good to see. The main aim of art teaching is, the grow up generations who have an artistic vision and developed imaginative lives, have the ability of design, researcher, inquisitorial, open to new things, dynamic, productive and skilful. It is not difficult to guess the positive effects of art teaching in economical and sociological areas of the country of which generations has grown up like this. That is why we shouldn't see the art teaching only as an artistic fear of the society,

It is enough to examine the Renaissance age to understand the role of the art on society in the areas of economy, politics and sociology. Mathematicians, scientists, and artists of that time made contributions to their countries and world with their inventions. We can easily notice the deficiencies of our country by examining the art teaching timeline of the developed countries. In order to overcome this deficiencies primarily pedagogues, parents and students should change their prejudices. To remove these prejudices we should examine the positive effects of the art teaching on people.

Students who are successful in education life are defined as clever people. However, we can't say that the intelligence tests which are done so far can evaluate the real intelligence holistically. Because people still can't define the intelligence completely. As in tests people answer the questions in definite areas they show their intelligence in these areas. According to researches people have different types of intelligences. However as there is no test to show how people can overcome the obstacles they will face during their lives, we can't say the real intelligence of people can be found out.

According to researches human brain has an enormous capacity and even the most successful people can use 1% of their brains. According to another research there are left and right hemispheres on the brain. The left brain is dominant in mathematical, logic and verbal areas, the right brain is dominant in art, music, shapes and imagination. This research show the importance of teaching art lessons at the same time of teaching numerical lessons.

Students who are studying art develop lots of different abilities. Thus students who can think, product, imagine, create and also self assured, skillful, have visual perception and artistic abilities are being grown up. The responsibilities of pedagogues and parents are to introduce students to art, create a suitable atmosphere for art and to be in the side of freedom instead of limiting them.

Key Words: Visual arts, picture, secondary

ÖNSÖZ

Geçmişten günümüze her dönemde sanatın, toplumun bir parçası olduğunu görmekteyiz. Yakın çağlardan itibaren toplumların gelişmesinde sanatın rolü tartışılmaz bir gerçektir. Sanat eğitiminin amacı; insanların dinlenmesi, hoşça vakit geçirmesi değil, kendine güvenen, düşünen, sorgulayıcı, üretebilen ve estetik algısı yüksek bireylerin yetişmesidir.

Sanatın, eğitimdeki rolü ve önemini anlamak için, gelişmiş toplumların yükseliş süreçlerini incelemek gerekir. Bu konuda en önemli örnek Rönesans dönemidir. Bu dönemin en önemli aktörlerine baktığımızda onlar, matematik ve fizik eğitimi yanında nitelikli bir sanat eğitimi alarak birçok icatlara imza atmışlardır. Bu konuda en bilindik isim Leonardo da Vinci'dir. Kendisi çok iyi bir fizikçi ve dönemin en iyi ressamlarından. Sanayide kullanılan birçok makine tasarımları yapmış ve insan kavrularını en ince detaylarına kadar çizerek, tıp alanında önemli çalışmalara imza atmıştır.

Sanat derslerinin, eğitim sisteminde etkin bir şekilde yapılamamasının en önemli nedenlerinden biri öğrenci, veli ve yöneticilerin, derse karşı yanlış bakış açıdır. Bu yanlış algıyı değiştirmek için sanat eğitiminin amaçlarını bilimsel olarak ortaya koymamız gerekmektedir. Okulda yapılan sanatsal çalışmaların öğrencide; kendine güveni nasıl artırdığını, hayal gücünü nasıl geliştirdiğini, düşünme, üretme ve tasarım kabiliyetlerini nasıl geliştirdiğini bilimsel olarak ortaya koyarsak, eğitim sisteminde de sanatın rolü ve önemi daha iyi anlaşılacaktır.

Sanat eğitimi bilimsel temellere oturarak icra ettiğimizde ideal bir neslin yetişmesine önemli bir katkı sağlamış oluruz. Sanat her yönüyle insanoğlunun var oluşundan bugüne vazgeçmediği ve gelecekte de vazgeçmeyeceği bir gerçektir.

Tez yazma sürecinde danışman hocam Doç. Dr. Ergün TURAN, tüm samimiyetiyle bana destek olmuş, özellikle tez yazım kuralları konusunda ufkumu açmış ve tezde yer verdiğim çalışmaları ortaya koymama vesile olmuştur. Hocama sonsuz teşekkürler...

RESİMLER LİSTESİ

Foto 2.1. Leonardo da Vinci'nin kadavra incelemeleri sonucunda insan vücuduna ilişkin yaptığı eskizlerden bir örnek.

Foto 2.2. Leonardo da Vinci'nin Fetus'u betimleyen eskizi

Foto 2.3. Leonardo da Vinci'nin bilinen en önemli çizimlerinden biri olan ve insan oranlarını ifade eden Vitruvius Adamı.

Foto 2.4. Leonardo da Vinci'nin mekanikle ilgili eskizlerinden bir örnek.

Foto 3.1. İki yaş karalamaları çizgilerinden örnekler

Resim 3.2. Mandala çizim (37 aylık).

Resim 3.3. Toplanmış, bir araya getirilmiş şekiller (40 aylık).

Resim 3.4. Bina çizimi (4 Yaş).

Resim 3.5. Hayvan figürü çizimi (4 Yaş).

Resim 3.6. İnsan figürü (4 Yaş).

Resim 3.7. İnsan figürü (4 Yaş).

Resim 7.4.1. (5.sınıf)

Resim 7.4.2. (5.sınıf)

Resim 7.4.3. (7.sınıf)

Resim 7.4.4. (7.sınıf)

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET -----	III
ABSTRACT -----	VII
ÖNSÖZ -----	XI
RESİMLER LİSTESİ-----	XII
ŞEKİLLER LİSTESİ -----	XVI

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problemin Tespiti -----	1
1.2. Çalışmanın Amacı -----	1
1.3. Araştırma Metodolojisi -----	1
1.4. Ünitelerin Planı -----	1

2. BÖLÜM

SANAT

2.1. SANAT NEDİR -----	2
2.2. TOPLUM VE SANAT -----	3
2.3.EĞİTİM VE ÖĞRETİM SÜRECİ -----	6
2.3.1.Öğrenme Süreci -----	6
2.3.2.Öğretme Süreci -----	7

3.BÖLÜM

BİREYİN GELİŞİM SÜRECİ

3.1.Pisikososyal Gelişim-----	7
3.1.a.Birinci dönem-----	8
3.1.b.İkinci dönem-----	8
3.1.c.Üçüncü dönem-----	8
3.1.d.Dördüncü dönem-----	9
3.1.e.Beşinci dönem -----	9
3.2.SANATSAL ÖĞRENMEDE İLK ADIM -----	9
3.2.1.Karalama Devresi-----	10
3.2.2.İlk Betimlemeler (Semboller) dönemi-----	12
3.2.3.Görsel öğrenme Süreci-----	16
3.2.4.Karalama Evresinin Sonu (4. Yaş)-----	17
3.2.5.Karalama döneminde yetişkin tutum ve davranışları nasıl olmalı-----	19

4.BÖLÜM

SANAT EĞİTİMİ ZAMANDİZİNİ

4.1.Türk Sanat Eğitimi Zamandizini-----	21
4.2.Amerika ve Avrupa'da Sanat Eğitimi Zamandizini-----	24

5.BÖLÜM

SANATSAL ÖĞRENME

5.1.Sanatsal Öğrenme-----	28
---------------------------	----

5.2.Sanat Eğitimi-----	29
5.3.Sanat Eğitiminin Gerekliliği-----	30
5.4.Sanat Eğitiminin Amaçları-----	32
5.5.Sanat Eğitiminin İşlevleri-----	33
5.5.1.Yaratıcılık-----	35
5.5.1.a.Yaratıcılığın Gelişimi -----	37
5.5.1.b.Yaratıcı ve Yaratıcı Olmayan Tutum Ve Davranışlar -----	38
5.5.1.c.Bir Süreç Olarak Yaratıcılık -----	38
5.5.1.d. Yaratıcılık ve Zekâ -----	39
5.5.1.e.Gardner'in Çoklu Zekâ Kuramı-----	42
5.5.2. Düşünce Becerisi -----	45
5.5.2.a.Düşünce Becerisi Nasıl Geliştirilir-----	46
5.5.2.b.Beyin Yapısının Artistik Ve Analitik Özellikleri-----	47
5.5.2.c Yaratıcı Düşünce – Analitik Düşünce-----	49
5.5.2.d. Eleştirisel Düşünce – Üretici Düşünce-----	51
5.5.3.a. Görsel Düşünce -----	52
5.5.3.b.Görsel Algı ve Gözlem -----	53
5.5.4.Özgüven Gelişimi -----	55
6.BÖLÜM	
SONUÇ	
6.1. Özet -----	56
6.2. Çalışmanın Literatüre Katkısı-----	56
6.3.Araştırma Kısıtları -----	56
6.4. Geleceğe Yönelik Çalışma Alanları-----	56

KAYNAKÇA-----58

ÖZGEÇMİŞ-----60

1.BÖLÜM

GİRİŞ

1.1.Problemin Tespiti

Okullarımızda yapılan sanat eğitiminin anlam ve öneminin, muhatapları tarafından pek anlaşılmadığı görülmektedir. Sanat eğitiminin, dinlenme ya da hoşça vakit geçirmek için yapılan etkinlik değil, bilimsel olarak öğrencilere katkı sağlayan etkinlik olarak bilinmesi gerekir. Sadece dinlenme amaçlı yapılan sanat eğitiminin amacına ulaşması mümkün görülmemektedir. Bu durum gelecek nesillerde; düşünen, üreten, estetik algısı yüksek, kendine güvenen nesillerin yetişmemesine neden olacaktır.

1.2. Çalışmanın Amacı

Okullarda yapılan sanat eğitiminin amaçlarını bilimsel temellere oturtmak. Sanat eğitiminin amacına uygun şekilde muhatapları tarafından algılanması. Sanat eğitiminin sosyolojik ve ekonomik toplumsal yansımaları.

1.3. Araştırma Metodolojisi

Araştırma konusuyla ilgili kitap, ansiklopedi, makale, tez çalışmaları, internet üzerindeki bilimsel bilgiler vb. kaynaklar incelenerek tezi destekleyen bölümler tezin amacı doğrultusunda ele alınacaktır.

1.4. Ünitelerin Planı

Toplanan kaynaklar, ilgili alana göre düzenlenmiş ve tez konusu altı bölüme ayrılmıştır. İlk bölümde teze ilgili genel başlıklar; ikinci bölümde sanatın ne olduğu, sanatın toplumsal etkileri ve günümüz eğitim öğretim sürecine genel bakış; üçüncü bölümde bireylerin fiziksel gelişim süreçleri ve bu süreçte sanat eğitiminin ilk adımları; dördüncü bölümde gelişmiş ülkeler ile ülkemizdeki sanat eğitimi zaman dizini; beşinci bölümde sanat eğitiminin öğrencilere katkıları ele alınmıştır. Altıncı ve son bölümde ise tez çeşitli açılardan değerlendirilerek sonlandırılmıştır.

2. BÖLÜM

SANAT

2.1. SANAT NEDİR

Sanatsal faaliyetlerin ne için yapıldığı, ne anlama geldiğini ve ne işe yaradığını doğru anlamak için sanatın tarifini de doğru algılamak gerekir. Bir çok ünlü felsefeci, tarihçi, sanatçı veya estetik bilimi ile uğraşan düşünür ve yazarlar farklı tanımlar ortaya koymuştur. Ünlü sanat tarihçisi Herbert Read sanat “Güzellik duygusunun maddeye yansımalarıdır” der. Benette Groce “Sanat bir anlatım aracıdır. Ve temeli sezgiye dayanır” der. Tolstoy ise “sanat sanatçının duygularını dile getirmesidir” diye tarif eder. Sanatın tarifini en kapsamlı şu şekilde ifade edebiliriz. Sanat: Duygu ve düşünceyi hoşla giden uyum ve oranlarla anlatabilme yaratıcılığıdır. Ayrıca sanat eseri yapıldığı dönemin maddi ve manevi durumuna göre değerlendirilir.

“Platon’un öğrencisi olan Aristo’ya göre sanatçı Platonun sandığı gibi insanları gerçeklikten uzaklaştıran, sahte bilgileri sunan değil, insanlara hayatı açıklayan bir kişidir.(Moran,1983,2)”

“Sanatın nasıl doğduğu kesin olarak bilinmemekle beraber resim, heykel, barınak ve dokuma gibi etkinlikleri sanat olarak kabul ettiğimiz zaman, tarihte sanat ve sanatçının bulunmadığı toplum yoktur.(Ersoy,1983,29)”

Sanatı; duvarları süslemek için yapılan tablolar, insanları eğlendirmek için söylenen şarkılardan karşı cinsi ikna etmek için yazılan şiirlerden ibaret düşünmemek gerekir. Sanat, bir bilgi üretme süreci olarak algılanmalıdır. Geçmişte yapılan icatlara bakıldığında bilimle son derece ilintili olduğu görülmektedir. İnsanlar, yüzyıllardır sanatla bilimi yarıştırmaya çalışmışlardır. Oluşan genel kanaat ise bilim ve sanatın amacının aynı, yöntemlerinin farklı olduğudur.

“Gerçekte bilimin ve sanatın yaratıcı süreçleri birbirine çok benzer aşamalara sahiptir. Her iki alan da öznel ve nesnel öğeleri içerir ve her ikisi de bilgiden, duygulardan, sezgiden ve mantıksal olmayan unsurlardan yararlanır. Sanatın ve bilimin bu özellikleri, yaratıcı süreçle ve onu yönetmekle ilgili düşüncelerimizin ve

bunu eğitimde ve öğrenimde kullanma yöntemlerinin ipuçlarını sağlar.(Robinson, 2003,117,153,Çeviri:G.Koldaş)”

Althusser’e göre sanatla bilim arasındaki gerçek ayırım, aynı nesneyi çok farklı yollardan vermelerinin özgül biçiminde yatar. Sanat “görme” ve “algılama” veya “hissetme” biçiminde, bilim ise bilgi biçiminde (dar anlamda kavramlarla) yorumlar.

2.2.TOPLUM VE SANAT

Sanat ile insanı birbirinden ayırmak mümkün değildir. İnsanın kendisi başlı başına bir sanat eseridir. Yaşadığı evrende de canlılar arasında en gelişmiş tür olarak kabul edilmektedir. Dolayısıyla dünyamızı etkileyen en önemli gelişmelerin odağında insan vardır. Sanatın varlığı da insanların varlığıyla ortaya çıkmış, mağara döneminden bu güne gelişerek devam etmiştir. Tarih boyunca insanın olduğu her yerde sanat var olmuştur. Tarihi süreç içinde, her toplumun kendine özgü bir sanat anlayışı olmuştur. Nerede bir insan topluluğu varsa, orada sanat kendini farklı bir şekilde göstermiştir.

Mağara döneminden başlayan resim, heykel ve mimarideki(yaşam alanlarını, ibadet haneleri, köprüleri, mezarları, halıları), sanatsal eylem olarak kabul edersek sanatın olmadığı hiçbir dönem düşünemeyiz. İlk çağlarda sanat bazen büyü, bazen iletişim aracı, bazen de kendini ifade aracı olarak kullanılmış. Günümüze kadar bir çok amaç için gerçekleştirilen sanat eyleminin, yakın çağdan itibaren toplumsal hayatı etkileyen önemli faktörlerden biri olduğunu söyleyebiliriz. Rönesans’la birlikte tıp alanında, silah tasarımlarında ve sanayi alanındaki icatlarda sanatın çok önemli etkilerini görmekteyiz. Leonardo Vinci, bu alanda en önemli sanatçılardan birisidir. Leonardo da Vinci’yi sadece ressam kimliğiyle tanıyoruz. Fakat o üstün yeteneğini aynı zamanda tıbbi çalışmalarda ve makine yapımlarında da kullandı. Yaptığı çalışmalarla bilimde ve sanayide çok önemli gelişmelere neden oldu. Leonardo’nun insan kadvralarında yaptığı incelemelerden elde ettiği bulguların tıp alanına yaptığı katkı tartışılmaz.

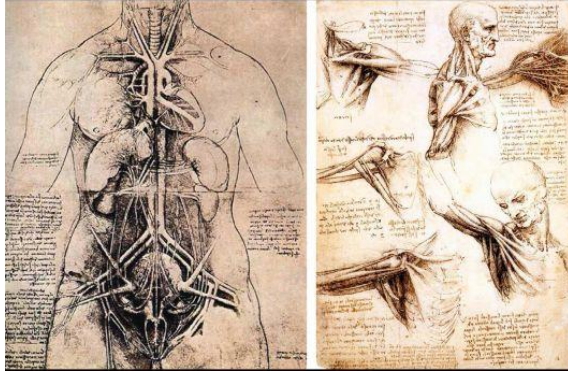

Foto 2.1. Leonardo da Vinci'nin kadavra incelemeleri sonucunda insan vücuduna ilişkin yaptığı eskizlerden bir örnek.

Leonardo'nun anne karnındaki fetus çizimi bu alandaki en ilginç çalışmalardan biridir. Bu çizimin en ilginç yönü ise çalışmanın insan değil bir inek kadavrası üzerinde yapıp insan vücuduna uyarlanmasıdır. Bu çalışma Leonardo'nun hayal gücünün ne kadar gelişmiş olduğunu ve bu hayal gücünü bilimle nasıl bağdaştırdığını göstermektedir.

Foto 2.2. Leonardo da Vinci'nin Fetus'u betimleyen eskizi.

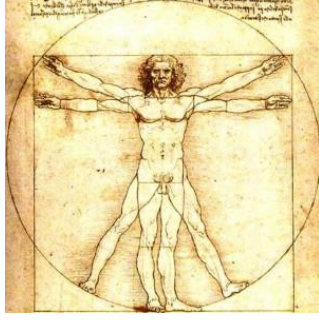

Foto 2.3. Leonardo da Vinci'nin bilinen en önemli çizimlerinden biri olan ve insan oranlarını ifade eden Vitruvius Adamı.

Leonardo mekaniğe olan ilgisi sonucunda mekanikle ilgili eskizler yapmaya başlamıştır. Öyle ki, defterleri mekanik aletlerin çizimleriyle doludur. Bu çizimlerin çoğu kendisinin daha önce görmediği mekanik aletlere aittir. Leonardo'nun mucitliği burada ön plana çıkmaktadır. Kuşları inceleyerek uçuş makinesini betimlemesi oldukça ilgi çekicidir. Bu uçuş makinesi uzun bir dönem gerçekleştirdiği gözlemlerin ürünüdür.

Foto 2.4. Leonardo da Vinci'nin mekanikle ilgili eskizlerinden örnek.

Mekaniğe olan ilgisi ona ün kazandırmış, bu sayede Milano Dükü tarafından istihkâm müfettişi olarak göreve getirilmiştir. Leonardo, görevde bulunduğu 17 yıl boyunca makine ve silah tasarımları yapmış bunlara ek olarak sanatsal çalışmalarını da yürütmüştü

2.3.EĞİTİM VE ÖĞRETİM SÜRECİ

Sözlük tanımı ile eğitim; (Education) bireyde olumlu davranış geliştirme sürecidir. Bireylerin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişimi meydana getirir.

Eğitim insanlığın doğuşundan beri daima olagelmıştır; Şu an da yaşayan tüm milletlerde çağdaşlık düzeyi ne olursa olsun eğitim, farklı anlayış ve kalitededir. Günümüzdeki en ilkel toplumlarda bile eğitim, belli bir seviyede devam etmektedir. Bir taraftan insanlar temel ihtiyaçlarını giderecek eğitimi vermiş, diğer tarafta çocuklarına kendi toplumunun ihtiyacı olduğunu düşündüğü temel eğitimini vermeye çalışmıştır. Öğrenmenin olduğu her durumda, insan davranışlarını değiştiren bir eğitim sürecinden söz edilebilir. Örnek olarak, tarlaya babasının peşine takılarak giden çocuk kendi yaşamı içinde belli bir düzeyde eğitim almaktadır. Bu eğitim onun bireysel temel ihtiyaçlarını karşılayacağı süreçtir. Geleceği yakalamak, çağa ayak uydurmak herkesin aldığı eğitimi almakla mümkün olabilir.

Eğitim insanları belli amaçlara göre yetiştirme sürecidir. Bu süreçten geçen insanın kişiliği gelişir ve topluma daha rahat kaynaşma sağlayabilir. Okullar, eğitim sürecinin en önemli bölümünü oluşturur. Eğitim yalnız okullarda yapılmaz. Günlük hayatta eğitim denince okul akla gelir. Oysa, okul dışında da eğitim vardır. Hayata uyumlarını kolaylaştırmak için açılmış kısa süreli eğitim veren kurumlar vardır. Ayrıca eğitim, ailede, iş yerinde, asker ocağında, camide ve insanların oluşturdukları çeşitli gruplar içinde de yer alır. “En geniş anlamı ile eğitim toplumdaki “kültürleşme” sürecinin bir parçasıdır.(Artut,2009,.93)”

2.3.1.Öğrenme Süreci

Öğrenme; bireyin karşılaştığı olayları, anlatılan tavsiyeleri, verilen eğitimleri, algılayabilmesidir. Bu etkileşim sonucu kişide oluşan olumlu davranış değişimleridir. Başka bir deyimle öğrenme, bilgiyi algılama-kavrama, kaydetme, hatırlama ve kullanma-uygulama sürecidir.

Beyin öğrenme süreci içerisinde bilgiyi duyular yoluyla tarayıp, işleyip depoluyor ve gerekli olduğu zaman geri çağırıyor. Bu döngüde onu bir tür bilgi işletmecisiyle de benzetebiliriz. Beynin bilgi işleme özelliği ve öğrenme yetileri, bir canlı olarak sosyal çevremizle iletişim içerisine girip sağlıklı bir şekilde neslimizin devamını getirebilmemize olanak sağlıyor. Öyleyse öğrenme kavramını bellek kavramından

uzak tutabilmemiz mümkün değil. Önce öğrendiklerimiz zihnimizde kodlanıyor, gereksinim duyulduğunda bu bilgiler geri çağrılıyor.

Öğrenme, fizyolojik bir olay olup, kasıtlı veya kasıtsız süreçler sonucunda kazanılır. Öğrenme yolu ile insanlar bilgi, beceri, tutum ve değerler kazanırlar. Konuşmayı, yürümeyi, birlikte yaşamayı yazı yazmayı, bisiklete binmeyi, keman çalmayı, karşılaştıkları sorunları çözmeyi ve bunlara benzer günlük yaşamın gerektirdiği binlerce davranışı hep öğrenme yolu ile elde eder.

Psikologlar öğrenmenin varlığını, genel olarak, şu üç ölçüte dayalı olarak incelemektedirler:

1. Davranışlarda bir değişme olmalıdır.
2. Davranışlarda değişme kalıcı olmalıdır.
3. Davranışlardaki değişme, kişinin çevresiyle etkileşimi sonucu (bir yaşantı ürünü) olmalıdır.

2.3.2.Öğretme Süreci

Okul ve sınıf ortamında belli amaçları olan etkinliklerin tümüne öğretme faaliyeti diyebiliriz. Bir başka tanıma göre öğretme:

“Önceden saptanmış hedeflere en etkili biçimde ulaşmak üzere uygun yöntem, personel, araç ve gereç kullanma sürecidir. Martin Heidegger’e göre öğretme, öğrenmeden daha zordur. Gerçek öğretmen, öğrenmeyi öğretmeden başka bir şey öğretmez. Öğretme sürecinde tek ve mükemmel bir yöntem ve tekniğin olamayacağı bilinmelidir.(Artut,2009,97)”

3.1.Psikososyal Gelişim

Bireylerin herhangi bir eğitim sürecinde değerlendirme yapılacaksa öncelikle psikososyal gelişimini incelemek gerekir. Bireyin tüm yönleri ile incelenmesi daha doğru sonuçlara ulaşmamıza neden olacaktır.

“Çocuğun ergenliğe kadar psikososyal gelişimini 5 döneme ayırarak inceleyebiliriz.

3.1.a.Birinci dönem:

Temel güven yada güvensizlik dönemidir. 0-1 yaş dönemini kapsar. Freud'un "Oral Dönem" olarak isimlendirdiği dönemdir. Ağız bu dönemde vücudun en duyarlı bölgesidir. Bebek her şeyi ağızına götürerek öğrenir. Ağızın gerçek işlevi anne memesini arayıp bulmak, emmek, gıda almaktır. Anne -babanın bebeğe sevgi ve şefkat göstermesi, koruyup beslemesi bebekte temel güven duygusunun oluşmasını sağlar.6.aydan itibaren dişlerin çıkışı ile birlikte ısırma becerisi gelişir. Isırma ile zevk almaya başlar. 8. aydan itibaren nesne devamlılığını kavramaya başlar. Anne ve babası yanında değilken de var olduklarını, geri geleceklerini, kendisini terk etmediklerini, sevildiğini, kendisinin onlar için değerli olduğunu bilir; ağlayıp sızlanmadan, kaygı ve öfke göstermeden onların gelmesini bekleyebilir.

Çocuk diğer duyarlarını da kullanma yeteneğini geliştirir. Elini uzatarak çevresindekileri yakalamaya, ele geçirmeye çalışır. Bu dönemde çocuğun ebeveynleri çocuğun ihtiyaçlarını düzenli bir şekilde ve zamanında karşılırsa çocukta güven, iyimserlik ve ümit hisleri gelişir. Çocuk anne babadan yeterli sevgi, şefkat, koruma ve bakım almadığı zaman hem kendisine, hem de başkalarına karşı güvensizlik duyguları geliştirir.

3.1.b.İkinci dönem

Bağımsızlık veya utanç ve şüphe dönemidir. 1-3 yaş arasını kapsar. Freud'un "Anal Dönem" isimlendirdiği dönemdir. Bu dönem de çocuk yürümeye ve konuşmaya başlamıştır. Anne babanın özendirme, destekleme ve işbirliği yapması durumunda çocuk kas kontrolünü başarabilir.

3.1.c.Üçüncü dönem

Girişimcilik veya korkaklık ve suçluluk dönemidir. 3-5 yaş arasını kapsar. Freud'un "Fallik Dönem" olarak isimlendirdiği dönemdir. İkinci dönemi sorunsuz geçiren bir çocukta girişimcilik ve dış dünyayı keşfetme merakı ön plana çıkar.

3.1.d.Dördüncü dönem

Üreticilik veya küçüklük ve değersizlik dönemidir. 5-15 yaş arasını kapsar. Freud'un "Levent Dönem" olarak isimlendirdiği okul çağı dönemidir. Yeni şeyler öğrenme ve bir şeyler üretme hazzını yaşar. Kendini örnek aldığı kişilerle özdeşleştirir. Çeşitli alanlarda başarılı olmayı hayal eder. Ailesinden ve çevresinden destek gördüğü ve onaylandığı zaman sorumluluk almaktan korkmaz, başladığı işi bitirme sabrı gösterir. Kendinden yaşça büyük ya da daha deneyimli kişileri izleyerek araç gereç kullanmayı öğrenir. El ve vücut becerisi geliştirir, özgüveni artar. İşbirliği yapmaktan, yardımlaşmadan ve ortaya bir eser çıkarmaktan zevk alır.

3.1.e.Beşinci dönem

Cinsiyetine uygun kimlik kazanma veya rol kargaşası dönemidir. 11 yaş ile ergenlik arasını kapsar. Freud'un "Genital Dönem" olarak adlandırdığı dönemdir. (Çankırlı,2012,23-28)"

3.2.SANATSAL ÖĞRENMEDE İLK ADIM

Psikososyal gelişimi inceledikten sonra bireyin sanatsal öğrenme sürecinin en önemli evresi 0-4 yaş arasını incelemek gerekir. "Çocukluktan gençliğe çizgisel gelişim evresini Lowenfeld şu şekilde tarif eder.

1-Karalama Evresi (2 ile 4 yaş arası).

2-Şema Öncesi Evresi (4 ile 7 yaş arası).

3-Şematik Evre (7 ile 9 yaş arası).

4-Ergenlik Öncesi Evre (9 ile 11 yaş).

5-Mantık Çağı (11 ile 13 yaş).

6-Ergenlik Krizi (13 yaş ve ötesi)

(Buyurgan,2012,45)"

Boya kalemleri ile tanışma, çizginin kullanımı, karalama aşamaları ve bunların ne anlama geldiğini bilmek çok önemli. Bilinçli bir şekilde yaklaşım sergilenmezse

sanatsal öğrenme geliştirilmek yerine engellenmiş olur. Sanat eğitimi ile ilgili yapılan araştırmalarda her normal bireyin sanatsal öğrenme gelişimi şu şekilde gelişmektedir.

Tarih öncesi dönemden beri çizgiler bütün sanatsal betimlemelerin temelini oluşturur. Çocuk gelişiminde de resim yapmanın ilk evresi, çizgilerle başlar. Çizgi veya karalamalar, farklı malzeme ve düşüncelerle denemelerin genel bir aşamasını gösterir.

Çocuk resim yaparken tasvirlerini çizgisel olarak birebir anlatması, anlattığı nesneyi karşısındakinin anlayabilmesi mümkün değildir. Çocuk düşündüğünü yada anlatmak istediğini, başlangıçta kalemle ya da pastel boya ile ileri-geri hareketlerle, dairesel yollarla ya da defalarca kağıda kalemin ucu ile bastırarak vurarak anlatır. Zaman geçtikçe bu karalamalar düzenli şekillere dönüşür. Örneğin;1,5 - 2 yaş arasındaki çocukların yaptığı karalamaların daha sonra düzenli şekillere dönüştüğü gözlemlenmiştir. Sonra da ilk simgesel çizimlerin 3-4 yaşlarında tamamen çeşitli karmaşık şekillere dönüştüğünü görmekteyiz.

Tüm çocukların kalem, pastel boya, parmak boyası gibi malzemeleri kullanarak serbest hareketlerle kâğıt üzerine iz (leke) bırakmaktan büyük zevk aldıkları görülür. Özel bir eğitimi gerektirmeyen bu hareketler, çocuğun sanat ile ilk karşılaşmasıdır. Denetimsiz, omuzdan hareketli bu ilk çizgiler, çocuğun gelecekteki resimsel (artistik) anlatımın başlangıcı olarak görülür. Bu eylem, ortalama bir buçuk yaşından itibaren başlar. Çocuk resimlerinin temelini oluşturan ilk çizgiler, nokta vuruşlar ile başlar, daha sonra basit çizgilerden karalamalara dönüşerek doğal bir süreç izler.

3.2.1.Karalama Devresi

Bireysel farklılıklar olmakla birlikte çocuğun ilk karalama devresine geçişi, kas gelişimi, zekâ seviyesi, genel sağlık durumu ve resim çizmeye ayrılan zamana bağlı olarak birkaç hafta veya birkaç ay erken ya da geç olabilir. Genel olarak normal bir gelişim sürecini izleyen her çocuğun içgüdüsel olarak gerçekleştirdiği ilk eylemler rasgele, belirsiz, bilinçli olmayan, kontrolsüz karalamalar şeklindedir. Bu karalamalar mekan kavramı olmaksızın yüzeyin her tarafını gelişigüzel kaplamaktadır. Çevrelerine olan merak, ilgi ve öğrenme isteği heyecanlı bir şekilde devam eder, fakat çevresindeki nesnelere işlevselliğini 1,5 yaşından önce kavrayamaz. 1,5 yaşından itibaren çocuk nesnelere tanır, pastel boyanın ve kalemlerin çizgi çizme işine

yaradığını anlar, kitaplardan gösterilen resimlere karşı ilgi duyar, boya ve fırça bulduğunda tedirgin bir şekilde renkleri yan yana veya üst üste boyayabilir. Eline geçirdiği boyalar ile yer, duvar, kapı pencere ve masalar üzerine düzensiz bir şekilde çizmeye başlar.

Foto 3.1. İki yaş karalamaları çizgilerinden örnekler

Çocuğun çizgileri ile doğadaki nesnelere arasında anlamlı bir ilişki görülmez. Çizgiler, çocuğun o an yaşadığı duygusal ve mantıksal sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıkar.

Çocukların zamanla daha kontrollü, dairesel hareketler, ince ve kalın çizgiler kullandığı görülür.

Bu karalamalar kendi içinde farklı gelişim basamaklarını oluşturur. Bunlar:

1. **“İsimsiz karalamalar (Discorderly scribbling):** Çizgiler gelişigüzeledir. Geniş kol hareketleri ile çizim yaparlar.
2. **Kontrollü karalamalar (Controlled scribbling):** Kontrollü çizgiler çocuklarda motor koordinasyonunun gelişmesiyle gerçekleşir. Yani çocuklar, kol hareketi ile çizgiler (en, boy, diyagonal, dairesel) arasındaki ilişkiyi fark ederler.
3. **İsimplendirilen karalamalar (Naming of scribbling):** Çocuklar, yaptıkları karalamaları bir nesne ya da obje olarak adlandırmaya başlarlar (Aslında bu çizgiler hiçbir nesne veya objeye benzemez, onlar hala bir karalamadır). Çocukların bu şekildeki davranışları önemli bir gelişmedir. Bu, onların şekiller ile ilgili düşünmeye başladıklarına işaret eder. Çevrelerindeki yaşam ile ilişki kurarlar, şekillerin yapılarını algırlar. Bazı geometrik formları bir nesne veya bir insan figürü olarak isimlendirirler. Örneğin, “Baba” kavramı çemberin

içinden aşağıya doğru uzanan iki çizgi (bacaklar) olarak betimleyebilirler. (Artut,2009,97)"

Bu çizgilerin karakteristik özelliklerini incelediğimizde çocukların çizimlerinde ortak özellikleri ortaya koymaktadır. 2,5-3 Yaşındaki çocukların çizgisel özelliklerine baktığımızda,

-Çizgiler anlamsız olup, omuzlarından hareketle, sağdan sola doğrudur.

-Çocukların etrafındaki insanlara bakarak onları taklit ederken ilk olarak kol hareketleri bilek hareketleri ile yer değiştirir. Omuzdan değil de bilekten hareketle çizimler yapmaya başlar. Parmaklarını da kullanarak yetişkinleri taklit ettiği görülür.

-Çizgiler de belirginleşmeye başlar ve nesnelere özel parçaları arasında ilişki kurmaya başlar. Bu durum çizgisel gelişiminin bir üst basamağa geçiş özelliklerini gösterir.

-Çizgiler artık belli bir amacı göstermeye başlar, düzensizdir fakat dikkat merkezlidir.

-Pastel boya gibi malzemelerin kullanımında uzun şeritler halinde çizim ve büyükçe lekeler görülür.

-Kısa süreli, denetimsiz, doğal (doğaçlama) boyamalar görülür.

-Renk tamamen doğaçlama olarak kullanılır, renkleri kısa fırça darbeleriyle kullanırlar.

3.2.2.İlk Betimlemeler (Semboller) dönemi

Bir çocuğun doğduğu andan itibaren hareketleri ileride istendik yapacağı hareketlere zemin oluşturması gibi çocuğun ilk kalem hareketleri ve çizgileri ileride yapacağı bilinçli çizim ve betimlemelere zemin hazırlar. Bu dönemde çocuğun serbest çizimlerine her ne sebeple olursa olsun engelleyici, yönlendirici tavırlar onun doğal gelişim sürecine müdahale olur. Yürümek isteyen çocuk düştüğünde onu kaldıran anne baba ona yardım ediyor görünse de, aslında kendi başına kalkmayı öğrenmesine engel olduğundan çocuğun gelişim sürecini yavaşlattığı söylenebilir.

1948 ve 1981 yılları arasında yüzbinlerce çocuk resimleri üzerinde yaptığı araştırmalarla tanınan Psikolog Dr.Rhoda Kellogg, farklı ülkelerdeki çocukların yapılmış binlerce resmin koleksiyonunu oluşturmuştur.

2-6 Yaş arası çocukların çizim özelliklerini gösteren 7.500'den fazla resim vardır. Kellogg'ın araştırma kapsamındaki bu resimler mikro filme alınmış, (ABD) Appalachian Üniversitesindeki kütüphanesinde bulunmaktadır. Kellogg'ın yorumlarını da içeren resimler, çocuğun sanatsal gelişimi ile ilgilenen eğitimciler için önemli bir referans kaynağı olarak kabul edilmektedir.

Kellogg, okul öncesi çocuğun çizgisel gelişimi konusunda yaptığı araştırmalarla çok ilginç ve bilimsel sonuçlar bulmuştur. Yaptığı bu çalışmalarla okullarda sanat eğitimi hakkında gelecek nesle ışık tutmuştur. Çocuk resimlerini sistemleştirerek, en ilginç açıklamayı getirmiştir. Kellogg, çizgilerin doğal bir süreç içinde birbirinden etkilenerak geliştiğini söyler. Bu gelişmede çocuk bir düzen ve bir uyum aradığını ortaya koymaktadır.

Kellogg, yaptığı araştırmalar sonucunda çocukların karalamalarını sınıflandırarak 20 değişik temel karalama (Basic Scribbling) türünü oluşturmuştur.

“1. Karalama		Nokta vuruşlar
2. Karalama		Tek dikey çizgi
3. Karalama		Tek yatay çizgi
4. Karalama		Tek sağa sola yatay çizgi
5. Karalama		Tek kavisli çizgi
6. Karalama		Çok sayıda dikey çizgi
7. Karalama		Çok sayıda yatay çizgiler
8. karalama		Çok sayıda çapraz çizgiler
9. Karalama		Çok sayıda eğri çizgiler
10.Karalama		Yarım eğri çizgi

11.Karalama		Eğri, bükük kapalı çizgi
12.Karalama		Zig zag veya dalgalı çizgi
13.Karalama		Tek ilmik çizgi
14.Karalama		Çok sayıda ilmik çizgi
15.Karalama		Spiral çizgi
16.Karalama		Üst üste binmiş dolgu çember çizgiler
17.Karalama		Üst üste binmiş çember çizgiler
18.Karalama		Ayrık dairesel çizgiler
19.Karalama		Tek kesilmiş çember
20.Karalama		Hatalı çember

(Buyurgan,2012,45)”

Çocukların betimlemeye nasıl başladığı konusunda yapılan araştırmalarda henüz kesin kanıtların elde edildiği ya da var olduğu söylenemez. Ancak bazı sanat eğitimcileri ve psikologların; çocukların başlangıçta kalem veya pastel ile çizgi ve nokta vuruşlar yaparak betimleme yapmaya çalıştıkları konusunda benzer görüşleri paylaşmışlardır.

Nitekim Kellogg (1969), “1.5-2 yaş arasındaki çocukların başlangıçta yaptıkları söz konusu olan karalamaların, daha sonraları bir dizi düzenli şekiller haline gelerek, aşama aşama birbirlerinden ayırt edilebilir şekillere dönüştüğünü ifade eder.(Artut, Cilt:13,2004, Sayı:13,s.32)”

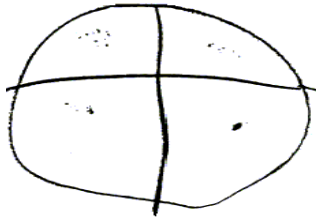
Gestalt sanat algısının en temel biriminin form olduğunu söyler. Çünkü çocuklar, başlangıçta çevrelerinde gördükleri varlıkları - nesnelere bütün olarak algırlar. İlerleyen gelişim dönemlerinde ise bütünü oluşturan parçalar arasındaki ilişkileri algılayıp organize ederek yorumladıkları görülmektedir.

Karalama devresinin son dönemlerinde belli belirsiz göze çarpan ilkel betimlemelerde çocuklar, bir nesnenin parçalarını görüp onları çizmeye başlar

Bir şeylerden haberdar olmanın ilk göstergeleri, eğri dairelerden oluşan (mandala) çizimlerdir. Çocukların algılamaları geliştikçe çizimlerde daire formları görülmeye

başlamaktadır. Daire formuyla birlikte güneş, insan kafası çizimlerine ilişkin önemli değişimler görülmektedir.(Resim 5.3.)

“**Mandala**” olarak tanımlanan dairesel çizimlere ilişkin yapılan araştırmalarda, çocukların resimlerinde karalama devresinden sonra ortaya çıkan ilk anlamlı şekillerdir. İlerleyen zamanda dairelerin ortasına veya sağına soluna yeni şekiller eklenmeye başladığı görülür. Bu durum bütün dünyadaki çocuklarda görülür. Hangi din, ırk veya kültürden olduğu fark etmeksizin ortak evrensel özellikler olduğu gözlenmiştir.(Resim 5.4.)

Resim 3.2. Mandala çizim (37 aylık).

Resim 3.3. Toplanmış, bir araya getirilmiş şekiller (40 aylık).

Çocukların karalama evresinin son dönemlerinde değişik biçimlerde çizilen dairesel şekiller veya "Mandalalar", çizme ile sunuş-gösterme arasındaki son evre olarak görünmektedir.

Bu dönemde çocuklar, renkleri mantığa ya da bilgiye dayalı kullanmaz, içgüdüsel olarak sezgileriyle kullanma eğilimi içinde oldukları görülür. Bu durumda onların renk seçiminde bilinçli değil, renklerin çekici etkisiyle duygusal davrandıkları düşünülür. Normal gelişim süreci yaşamış kız çocuklarda genelde sarı, turuncu, pembe gibi sıcak renkler kullanıldığı görülür. Erkeklerde ise mavi, siyah, kahve gibi soğuk renkler kullandığı görülür. Şiddete ve buna benzer kişiliği rencide edici davranışlara maruz kalan çocuklarda ise daha çok siyah renklerde karalama tekniği ile sabırsızca yapılan ürkütücü resimler görülmektedir. Geniş, fırçalar ile renk lekeleri oluşturma istekleri yüksektir. Bazen de çocuklar, bu renk bölgelerinin etrafına farklı renklerle çizgiler çekebilirler. Lekesel nokta vuruşlarla, yukarıdan aşağı ve yatay olarak fırçayı kontrollü bir şekilde çırparak, boyayı sıçratarak denemelerde yapabilmektedirler.

3.2.3.Görsel Öğrenme Süreci

Çocuğun resimlerindeki ifade zenginliği, yaşadıkları gördükleri ve edindiği bilgilerle yakından bağlantılıdır. Çocuk ne kadar gezer, görür öğrenir ve denerse o derece görsel hafızası zenginleşir algılaması da daha gelişmiş olur. Görsel algılama, çocuğun diğer duyuşsal, bilişsel becerilerine göre en etkili olanıdır.

Bir çok eğitimci ve araştırmacının yaptığı araştırma sonuçlarında, çoğunlukla sonuçlar sayısal veriler sonucunda elde edilmiş bilgilerdir. Bu nedenle saptanan çizgisel özellikler her kuramda hemen hemen aynıdır. Ancak araştırmacıların ayrıldıkları nokta, bu çizgilerin oluşum biçimleri üzerindedir; Çocuk bildiğini mi çizer yoksa gördüğünü mü? Yapılan deneyler ve araştırmalar çocukların hem gördüklerini hem de bildiklerini çizdiklerini göstermiştir. Çocuk masayı çizerken, masanın dört ayağını görmüş gibi çizer. Masanın görüş açısından kaç ayağı görüldüğünü çocuk fark edemez ve bildiğiyle gördüğünü birleştirerek çizimini gerçekleştirir.

Küçük çocuklarda tam bir algılama oluşmadığı için, çizgileri her ne kadar bir soyutlama gibi görünse de, algılarına bağlı, anlık izlenimlerin etkisini taşır. Çocuklar büyüdükçe resimleri de kavramsal bir süreci yansıtır.

Şema öncesinde çocuğun yaptığı çizimlerde algı, imge kabiliyeti, mekan kavramı ve duygusal özellikler çok önemlidir. Bu faktörler çocuğun genel gelişimiyle paralel değişimler gösterir.

Karalama devresi, çocuğun resim etkinliğinin ilk evresidir. 2-4 yaş arasında olan bu devrede oluşan çizgiler, kol ve bedenin dinamik hareketlerinin sonucudur. Özellikle bu dönemde çocuk önceden gördüğü, algılayabildiği görsel düşünceleri yaptığı çizimlere aktarır. Örneğin, bir “Ağaç” resminin çiziminde ağacın karşısına geçip ona bakarak resmini çizmez. Çünkü çocuk, daha öncesinde gördüğü ağacı hatırladığı ya da algıladığı şekliyle çizer. Çocuk için asıl olan ağacı çizerken hatırladığı imgedir. Yetişkinlere göre bu tür anlaşılmasız çizimler, çocuğun daha önce yapmış olduğu karmaşık çizimlerden çok farklı değildir.

Çocukların karalama döneminde oluşturduğu ilk çizgilerden sonra birbirinden bağımsız gibi görünen dairesel, elips ve dalgalı çizgilerde bazı tanımlamaları amaçlar. Büyüklere göre hiçbir şeye benzemeyen bu çizgilerin çocuğun hayal dünyasında mutlaka bir anlamı var. Her şekil çocuğun daha önce karşılaştığı bir nesneye ait olduğu bir gerçektir. Çocukların nesnelere algıladığı ve çizgiyle tarif edebildiği

ölçüdedir. Bu tarif yetişkinlerin algılayabildiği seviyede olmadığı için anlamsız görünebiliyor. Çocukların genellikle ilk defa çizdikleri bazı ilkel sembol ve işaretler bir şeylerden haberdar olmanın göstergesi olarak düşünülür. Renkleri ise rasgele kullanırlar. Çünkü onların mantık ve muhakemesi gelişmemiş ve maddelerin özelliklerini kafalarında tam oturtmamışlardır. Örneğin güneş resimlerini insan yüzü olarak çizdikleri görülür. Çünkü henüz gerçeklik algıları oluşmamıştır. Bu durumda 2-4 yaş arası çocuk resimlerinde nesnelere renklerini mantıki olarak sorgulamak pek mantıklı olmaz. Çocuklar oluşturdukları ilk sembollerden sonra elde ettikleri deneyimin üzerine fiziki ve duygusal gelişimlerini kattıklarında, ifade gücü daha fazla artmaktadır. Bir sonraki aşamada değişik varlıkların betimlemelerine karşı duyarlı oldukları görülür. Bu durum özellikle görsel kontrolün denetim altına girmesi, göz-el koordinasyonunun başlamasıyla üç yaşından itibaren oldukça hızlı bir gelişme gösterir.

3.2.4.Karalama Evresinin Sonu (4. Yaş)

Dördüncü yaşın başlarında, zihinsel gelişimin olgunlaşma sürecinde, artık çocuklar objeleri zihinde gerçek manalarıyla kavramaya başlar. Sembolleri biçimlendirme, objelere ve olaylara işaret etmek için kelimeleri kullanabilme, objelerin gruplamalarını bazen tutarsız olsa da yapabilmektedirler. Çok basit düzeyde akıl yürütebilmekte ve kelimelerden çok zihinsel imajları kullanma yeteneğine ulaşırlar. Çocuk ortalama dört yaş dolaylarında bazı durumlarda “Sezgisel düşünme dönemi” diye adlandırılan(4-7 yaş) dönemine ait davranışlar sergileyebilmektedir. Çocuklar bu dönemde yetişkin gibi mantık çerçevesinde düşünerek kurallara uyma ve düşünme yerine sezgilerine göre akıl yürütür ve açıklar.

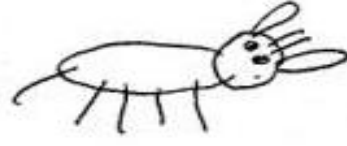
Bu dönemde çocukların yaptıkları çizimler daha belirginleşmeye başlar yine de ayrıntılar yoktur. Objelerin belirsiz ayrıntılarını fark etmesine rağmen bir süre daha karalamalarını sürdürür. Yaptığı resimler (çizgiler) üzerinde hemen hemen hiç konuşmaz. Zamanla çizgilerle gerçek objeler arasında belli belirsiz benzeşimler görülür. Yapılan çizimlerde bir şeyler anlatılmak istendiği görülür Çizgi, nesnelere çok azda olsa benzemeye başlar. İçgüdüsel değil, daha çok düşüncelerini dile getiren konuları yapma çabaları ile dikkati çeker. Çizdiği şekilleri genelde yatay veya dikey kullanır. Dört yaşına doğru çizgiler hakkında konuşmalar başlar, çocuğun yaptığı

çizgilerde anlatacağı bir hikayesi oluşur. Çizimler hakkında yorum yapmaya çalışarak kimilerini de isimlendirir. Yaş ilerledikçe şema öncesi devrenin özelliklerine uygun çizimler ve yorumlar anlam kazanır değişkenlikler sürekli hale gelir. (3,4,5,6.Resim).

Görsel denetimin sağlandığı karalamanın son evresine (4 yaş) ilişkin çocukların bina, insan ve hayvan figürlerinden oluşan deneyimlerine ait aşağıda Kellogg'dan örnekler verilmiştir.

Resim 3.4. Bina çizimi (4 Yaş).

Resim 3.5. Hayvan figürü çizimi (4 Yaş).

Resim 3.6. İnsan figürü (4 Yaş).

Resim 3.7. İnsan figürü (4 Yaş).

Çocuklar bu dönemde boyamaktan zevk alırlar. İlk boyama denemeleri kısa süreli ve serbest boyamalardır. Boyamalar genellikle şeritler halinde zamanla lekelerle dönüşürler. Renkler mantık çerçevesinde tabiatta olduğu gibi kullanılmaz tamamen içgüdüselidir. El kasları gelişmediğinden boyama yapılan kalemi avuç içiyle kavrayarak kullandığı görülür. Boyamamalar yatay ve dikey çizgiler halindedir.

Çalışmalarında bağımsız tavır takınır, müdahale edilmesini kabul etmez her şeyi tek başına yapma çabası içindedir. Olaylar ve nesnelere üzerindeki dikkat süresi oldukça kısadır. Yaptığı etkinlikte yönlendirme yapılmadığında dikkatinin çabuk dağıldığı görülür. Sürekli çevreye olan ilgi ve merakı yoğun bir şekilde devam eder. Yaşadığı dünyayı anlamaya çalışırken onunla uyum sağlamayı, bütünleşmeyi öğrenir.

Cyril Brut'a göre 4 yaş grubu çocukların ortak çizgisel özellikleri şu şekilde belirlenmiştir.

“ 4 Yaş grubundaki çocukların çizgisel özellikleri:

1-Görsel kontrol gelişmiştir. Örneğin, bir insan figürü çiziminde; ayaklar bir çizgi, gözler ise bir nokta şeklindedir. Eller, kulaklar, saçlar ve ağız-diş belirgin bir şekilde görülür.

2-Baş çiziminde yuvarlaklar favori şekil haline gelmiştir.

3-Çocuk çizimini daha gerçekçi bir şekilde gösterebilmek için bazen ikinci bir yuvarlağı gövde için, ikinci bir çift çizgiyi de kollar için kullanabilir.

4-Parçadan bütüne bir sentez oluşturmama güçlüğü çekildiğinden çocuk bu çabayı sık sık denemez. Ayrıca gerek ev içinde gerekse anaokulunda çocuklara yaptırılacak her türlü çizme ve boyama etkinlikleri ile değişik zengin uyarıcıların onların görsel kontrolün gelişimine, yaratıcı düşünceye sevk eden önemli bir unsur olarak karşımıza çıkar.”(Artut,Cilt:13,2004, Sayı:13,s.33).

3.2.5.Karalama döneminde yetişkin tutum ve davranışları nasıl olmalı?

Çocukların uzman bir sanat eğitmeniyle karşılaşması, ülkemizdeki eğitim sisteminde ancak 10-11 yaşlarında başlamaktadır. Ailenin ve okul öncesi öğretmenlerin sanat etkinliklerine yönelik tutum, davranış ve ilişkileri, çocuğun sanatsal gelişiminde belirleyici olabiliyor. Bu durumda eğitim öğretim süreçlerinde olumsuz gelişmelere sebebiyet verebiliyor.

Karalama döneminde çocuğun yaptığı çalışmalarda beceri seviyesi kas gelişimi kullandıkları materyaller üzerindeki güç ve denetimi öğretmen, anne-baba tarafından gözlenir. Eksiklikler tespit edilir, herhangi bir zihinsel veya fiziksel sağlık sorunu yoksa normal şartlarda gelişimini tamamlamasını sağlamak mümkündür. Herhangi bir rahatsızlığı olanlarda ise farklı bir grupta bireye özel çalışma yapmak gerekebilir.

1.5 ve 3 yaş grubu arasındaki çocuklarda kendinden motivasyonlu resim yapma isteği vardır. Herhangi bir tavsiye veya yönlendirmeye gerek kalmaz. Kendi kendilerine yaptıkları çalışmalardan müthiş bir haz duyarlar. Onlara müdahale edildiğinde bazı tavsiyelerde bulunulduğunda, yanlış bir şeyler yaptığını düşünüp

mutsuz oldukları görülür. Hayal dünyalarındaki nesnelere yetişkinlerinkine hiç benzemediği için onlara yapılan tavsiyeleri de anlamsız kabul ederler

Çocukların yaptığı resimlere yorum yapmaktansa onları yaptığı resimler hakkında konuşurmak çok daha önemlidir. Çünkü resimden bizim ne anladığımız değil çocuğun ne anlatmak istediği önemlidir. Yaptığı resimle ilgilenildiğini hissetmesi onun resminin beğenildiğini gösterir, bu durum başarılı olduğunu ifade ettiği için kendine güven kazanmasına vesile olur. Yeniden resim yapmak istediğinde daha cesur davranacak ve muhtemeldir daha iyi çalışma yapacaktır.

Çocuğu yaptığı resim hakkında konuşurmak çok önemlidir. Hayali yaptığı resmi yorumlaması hayallerini biraz daha ileri götürecektir ve kurguladığı hayallerini pekiştirmesine neden olacaktır. Devamlı düşünmesi hayal gücünü geliştirmesi yanında yaptığı anlatım sayesinde de kendini ifade edebilmesi ve anlatım kabiliyetini geliştirmesine vesile olacaktır.

Çocukların çalışmalarını gözlemlerken bilimsel düşünülmesi, yapılan çalışmalara yetişkin bir insan yapmış gibi saygı duyulmalı ve ona göre değerlendirme yapılmalıdır. Yetişkinlerle çocukların görüneni algılaması hiçbir zaman aynı olmayacağından, çocukların çalışmalarını onların gözünden ve algılama süzgecinden değerlendirmek gerekir.

Yetişkinlerin yapacağı en önemli davranış, çocukların gelişim sürecinde resim yapabileceği uygun ortamı sağlamak olacaktır. Uygun ortam olduğunda çocuk, doğuştan içgüdüsel olarak hiçbir teşvike gerek olmadan resim yapar. Yardıma gereksinim duyduğunda ona yardımcı olmak, gelişim sürecine katkı sağlar.

4.BÖLÜM

SANAT EĞİTİMİ ZAMANDİZİNİ

Sanat eğitimi tüm dünyadaki ülkelerin ekonomisi, coğrafi özellikleri, kültürel yapısı ve benzeri faktörlerin etkisi ile devamlı değişkenlik göstermiştir. Bu değişkenlik olumlu manada ilerlediği gibi bazen de geri gittiği de olmuştur. Seçilen ülke yöneticilerinin düşüncelerine göre şekillenen eğitim sisteminde, sanat eğitimi de değişiklik göstermiştir. Deneme yanılma yoluyla yapılan bu değişiklikler yıllar sonra bir tecrübe oluşturmuş, bu tecrübe ışığında sanat eğitimi alanında yeni yeni uygulamalar devreye sokulmuştur.

Sanat eğitimi uygulanırken içeriğinin ne olacağı, kişiler üzerinde olumlu etkilerinin yansımalarının ne olacağı, yöntem ve tekniklerinin nasıl uygulanacağını sorgulanması, sanat eğitiminin gelişmesine çok büyük katkı sağlamıştır Bu sorgulamalar günümüzde halen yapılmaktadır.

Asıl önemli olan soru sanat eğitiminin, eğitim öğretimdeki yeri nedir, nasıl olmalıdır? Eğitim sürecinde eğitime katkıları nelerdir? Psikologlar, Estetikçiler, Eğitimciler, Sanatçılar, Tarihçi ve Antropologlar birlikte çalışarak, eğitimin içerisinde sanat eğitimi ile ilgili çeşitli çalışmalar ve değişik alternatifler oluşturmuşlardır.

Sanat eğitimine yönelik bilimsel araştırmaların geçmişi çok eskilere dayanmaz. Dünyadaki sanat eğitiminin gelişim süreçlerine baktığımızda, ülkemizdeki gelişmelerin çok daha yeni olduğu görülmektedir.

Bu gelişmelerin tarihsel süreci aşağıda verilmiştir.

4.1.Türk Sanat Eğitimi Zamandizini

1793: Büyük ölçüde batılı eğitim ve öğretim sistemlerini esas alan Müderrishane-i Berr-i Hümayunu'nda ilk resim dersleri verilmeye başlanmış.

1834: Mekteb-i Fünun-i Harbiyenin açılışı (Kara Harp Okulu).Askeri okulların programında resim ,perspektif, desen gibi ders ve konular bulunmakta ve batılı anlamda resim eğitimi bu yolla girmiş olmaktadır.

1848: Darülmualimin-i Rüşdi'nin açılışı.İlk kez bir öğretmen okulu açılmıştır.Bu okul ileride Satı Bey'in müdürlüğü, Baltacıoğlu nun öğretmenliği döneminde resim öğretimi açısından önemli etkinlikler gösterir.

1861: II.Mahmut döneminden sonra başlayan Tanzimat Dönemi padişahlarından Abdülaziz döneminde(1861-1876)yenileşme hareketleri sürer. Batılı anlamda resim sanatının Türkiye'ye gelmesinde etkili olmuş en önemli iki devlet adamı II. Mahmut ve Abdülaziz'dir.

1883: Sanayi-i Nefise Mektebi Alisi (Güzel Sanatlar Akademisi)'nin kuruluşu .Akademik sanat eğitiminin temelleri atılan bu okulun ilk müdürü Osman Hamdi Bey olmuştur. Bu okuldan mezun olanların büyük bir bölümü Avrupa'ya giderek resim eğitimi almışlardır. Bazıları da mezun oldukları okula hoca olarak atanmıştır.

1915: İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun resim öğrenimi için Almanya'ya gönderilişi.(Dönüşünde ilk Resim-İş müfredat programını oluşturmuştur).

1924: Amerika'lı ünlü eğitimci Jon Dewey'in Türkiye'ye getirilişi. Dewey sanat etkinliklerinde; 4-16 yaş gruplarına yönelik kollektif atölye çalışmalarında “yaparak öğrenmeyi” savunmuş, disiplinin yerini sorumluluk, ezberciliğin yerine yaratıcılığı hedefleyen Dewey, Atatürk'ün isteği üzerine “Türk Maarifi” hakkında raporunu hazırlamıştır.

1926: Resim derslerinin düzenlenmesi ve programlarının geliştirilmesi amacıyla sanat eğitimcisi Stichler'in ülkeye getirilmesi.

1926: Gazi Terbiye Enstitüsünün açılması.

1926: Gazi Terbiye Enstitüsünde Resim İş Bölümünün kurulması.

1940: Köy Enstitüsünün kuruluşu, sanat derslerine(özellikle iş eğitimi) geniş yer verilmesi.

1949: Ortaokul programlarına İş Bilgisi ve Yazı derslerinin konulması.

1952: Liselerde iki saatlik resim ve müzik derslerinin seçmeli olarak konulmasına karar verilmesi.

1954: Ünlü İngiliz sanat tarihçisi Sir Herbet Read'in da katıldığı 1954'de İstanbul'da Milletler arası Sanat Kritikleri Kongresi yapılmıştır.

1956: Liselerin müfredat programında iki saatlik seçmeli bir ders olarak Resim, Müzik ve yabancı dil görülmektedir. Ayrıca resim alan öğrencilere Edebiyat bölümü son sınıfta, bu dersin bir saati, Sanat Tarihi olarak uygulanacaktır denilmektedir.

1962: Öğretmen okullarında Resim İş semineri açıldı. (Bugün isim yapmış bir çok sanatçı-öğretim elemanı bu seminerin öğrencilerindedir).

1973: Sınıf Öğretmeni yetiştiren iki yıllık Eğitim Enstitüleri açıldı. Bu kurumlarda bir dönem üç saat süreli Resim Yazı ve İş dersi müfredat programında yer aldı.

1978: Liselerde zorunlu olarak “Sanat Eğitimi” dersi konulmak istendi. Kuramsal olarak verilmesi düşünülen bu ders sonradan “Turizm” dersine dönüştürülerek vaz geçildi.

1982: 254 sayılı YÖK yasası ile üç yıllık Eğitim Enstitüleri fakültelere dönüştürülerek, Resim Bölümlerinin ders içerikleri yeniden gözden geçirilip, dört yıllık lisans programlarına dönüştürülmüştür.

1983: 254 sayılı YÖK yasasının 5 (1) ve 67.maddesine göre üniversitelerde seçimlik, güzel sanatlarla ilgili derslerin konulması kararlaştırıldı.

1990: MEB. Talim Terbiye Kurulu Başkanlığının 25.07.1991 tarih ve 3786 sayılı onayı ile ilköğretim “Resim-İş Dersi Öğretimi ” programının geliştirilerek yürürlüğe konulması.

1997: YÖK/Dünya Bankası Milli Eğitim Geliştirme Projesi kapsamında 1994-1997 yılları arasında yürütülen Eğitim Fakültelerinin yapılanması yeniden düzenlenerek Güzel Sanatlar Eğitimi ve İlköğretim Bölümlerinde okutulacak sanat derslerine yönelik kaynak öğretim materyali niteliğinde kitaplar hazırlanarak uygulamaya konulmuştur.

1997: MEB Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı 10.03.1998 tarihinde lise Resim Öğretimi programlarını yeniden geliştirerek 1998-1999 öğretim yılından itibaren 2487 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.(Artut,2009,124-125)”

Amerika ve Avrupa’da sanat eğitimi, genel eğitimin ve öğretimin içerisinde önemli bir alanı olduğu fark edilmiştir. Bu konuda Avrupa’da şu şekilde gelişmeler olmuştur. “18. yüzyılın sonlarına doğru İngiltere’den Almanya’ya yayılan endüstriyel resim yaratıcılığı, Birleşmiş Milletlerde zorunlu tutulan ilk görsel sanatlar dersiydi. 1900’lerin başında öğrenciler resim derslerinden etik değer ve estetik anlayışını öğrenmişlerdir.

Bu alanda sanat eğitimcileri, psikologlardan ve bilim adamlarından oluşan ilk bilimsel ciddi araştırma ve incelemeler 1960’lı yıllarda kendini göstermiş olmakla birlikte ilk önemli hareketler 18. yüzyılın ortalarında başlamıştır. Roland G. sınıf öğretmenleri ve adayları için yazdığı “Art Encounters”(1989) adlı kitabında sanat eğitiminin tarihsel sürecini aşağıdaki şekli ile belirlemiştir.

“4.2.Amerika ve Avrupa’da Sanat Eğitimi Zamandizini

1840: Horace Mann, çizimin el ve göz koordinasyonunu daha iyi geliştirdiğine ve el becerilerinin geliştirilebileceğinin bir yolu olduğuna inanıyordu. Çocukların kopya edecekleri gösterimleri (illustrations) içeren 24 çizim dersinden oluşan bir kitap yayınlamıştır.

1870: Bu yıllarda ABD Massachussets Eyaleti devlet okullarında endüstriyel çizimin zorunlu olmasını gerektiren bir yasa çıkardı. Walter Smith (Massachusset’de ilk Eyalet Sanat Eğitimi Müdürü) çocukların kopyalayabileceği örneklerden ve karton plakalardan oluşan bir el kitabı yayınladı. Bu dersler özellikle keskin kalem uçlarının, el temizliğinin ve becerilerinin gelişmesinin önemi üzerineydi.

1887: Corroda Ricci, İtalya’da “Çocuk ve Sanat” adlı bir dergide çocuk çizimlerine yönelik ilk çalışmasını yayınladı.

1890: Resim yapma eylemi, (Picture Study Movement) *sanat zevkini* devlet okullarına taşıdı. Çocuklar çoğunlukla dini veya ahlaki mesajlar içeren sanat ürünü

resimleri izlediler, tartıştılar ve biriktirdiler. Ross Turner, “okullarda doğru biçimde etkilenen çocukların evdeki anne-babalarının zevkini düzelterek” düşündü.

1900: Bu yüzyılın başlarında Arthur Wesley Dow’un Kompozisyon “Composition” (1899) adlı ders kitabı 20. yüzyılın ilk çeyreğinde sanat eğitimindeki temel etkilerden biri olmuştur. Kitap, temel sanat ilkelerine çizgi, değer, renk, geçiş, tekrarlama ve simetri gibi unsurlara bağlı kalarak sanatsal etkinliklerde bulunmak ve yapıt üretmek üzerine derslerden, çalışmalardan oluşmaktadır.

1908: “Çocuk ve Sanat” (Kind und Kunst-Child and Art) adlı ilk periyodik dergi yayınlandı.

1911: Amerika’da yayınlanan bir eğitim ansiklopedisinde ilk defa sanat eğitimine yönelik bir makaleye yer verilir.

1920: Franz Çizek (Avusturya) çocuktaki özgür anlatıma verdiği önem ile ABD’deki sanat öğretmenlerinin dikkatini çekmeye başlar. Gerçek yaratıcılık için çocukların özgür kılınmalarının önemli olduğunu, onları yetişkinlerin etkisinden uzak tutulması gerektiğine inanmıştır.

Sigmund Freud ise, sanatı sosyal baskıları açığa çıkarabilecek terapik bir aktivite olarak görür. Yetişkinlerin sanatla uğraşan çocuklara karışmalarının daha sonra telafi edilemeyecek rahatsızlıklara, bozukluklara ve çocukta bir çeşit duygusal komplekse neden olabileceğini savunmuştur.

1930: John Dewey “Deneyim Olarak Sanat-Art as Experience (1934)” adlı kitabını yazdı. Ve burada sanatın bir süreç, bir deney olduğu, ortaya çıkan ürünün de tamamlanmış sanatsal bir etkinlik olduğunu dile getirmiştir. Dewey’e göre sanat, çocuklarda genel yaratıcı becerilerin geliştirilmesinde ve demokratik bir toplumda özgür düşünen kişilikler geliştirmek için önemli bir araçtır.

1940: Victor Lowenfeld, çocukların sanatsal anlatımlarında onları doğal gelişme evrelerine göre yönlendirmede öğretmenler için uygun metotlar içeren “Yaratıcı ve Zihinsel Gelişme-Creative and Mental Growth (1947)” kitabını yazdı. Lowenfeld, çocukların sanat yapıtlarına yetişkinlerin kullandığı hiçbir standardın uygulanmaması konusunda kesin görüşlerini dile getirerek, çocukların yapıtlarının değerlendirilmesinde not faktörünü önermemiştir.

1950: Boş zamanların değerlendirilmesinde sanatsal etkinliklere gereksinim duyulmuştur. Sanat eğitimi, sonucu sanatsal olmayan amaçlara ulaşmak için bir araç olarak görülmeye devam etmiştir. ABD’de **1959:**da bunun sakıncalarını dile getiren,

bütün akademik konularda içeriğin öğretilmesine dikkat çeken önemli bir konferans düzenlenmiştir.

1951: Uluslar arası Sanat Eğitimi Derneği (INSEA-The International Society of Education Through Art) Herbert Read öncülüğünde İngiltere’de (Bristol) kurulmuştur.

1959: Blanche Jefferson’ın “ Çocuklar İçin Sanat Eğitimi-Teaching Art to Children” adlı çalışması yayınlandı.

1960: Manuel Barkan, “Sanat Eğitiminde Geçiş-Transition in Art (1962)”adlı makale yazmış ve çocuğun bir bütün olarak eğitilmesine gösterilen ilginin sanatın çocuk uğraşısı gibi algılanmasına neden olduğunu iddia etmiştir. Barkan, sanatı öğrenmek için kişi; bir sanatçı, bir sanat eleştirmeni ve bir sanat tarihçisi gibi davranmalıdır şeklinde görüşlerini savunmuştur.

1970: Sanat eğitimcileri, bütün öğrencilere verilen formal eğitimdeki yerlerini haklı çıkarmak için çalıştıkça, değişik adlar altında bir çok alternatif sanat eğitimi programı ortaya çıkmıştır. Bunlar “Okulda Sanatçılar, Güzel Sanat Programları, Çevresel Sanat Eğitimi, Özürlüler için Sanat, Sanat Terapisi, Yetenekliler için Sanat” şeklinde özetlenebilir.

1980: Rousseau, Pestalozzi ve Frobel gibi düşünürler fikir ve uygulamaları ile çocuğun özgürlüğüne, gelişimine ve eğitimine yönelik hareketleri başlatmışlar, giderek önem kazanan bu fikirler Amerika’da Stanley Hall’ın öncülüğünde “Çocuk Çalışma Hareketi-Child Study Movement” başlamasına neden olmuştur.

1980: Sanat eğitimi için Getty Merkezi okulların estetik, sanat eleştirisi, sanat tarihi ve sanat üretimi konularında (sanat eğitiminde dört temel disiplin) birbirini izleyen ve birbiriyle ilişkili sanat eğitiminin verilmesini, güçlendirilmesini önermektedir.

1984: Dwaine Greer, sanat eğitime ilişkin bir makalesinde “Disiplin Temelli Sanat Eğitimi-Discipline Based Art Education” kavramını gündeme getirdi.

1990: Amerika’da Ulusal Sanat Eğitimi Konsorsiyumu tarafından ulusal sanat öğretimi gelişimini hedeflemeye yönelik yeni bir müfredat programı geliştirildi. (Artut, 2009,126,127)”

Günümüz sanat eğitimi ve öğretiminde çocuğun en önemli kazanımlarını; yaratıcı düşünce, analiz yapma, buluş yapma, bulduğunu değerlendirme ve kendine güven

kazanmak olarak sıralayabiliriz. Gz eğitimi, doğa incelenmesi, eser incelenmesi gibi konularda yöntemin ana ilkesi; kişinin kendi kendine bir “seziş”, bir “görüş”, bir “anlayış” ya da sanat alanında bir “kişilik” kazanmasını sağlamaktır. ocuğu gelişim evreleri içinde tanımak; kendi doğal evresi içinde dünyayı nasıl algıladığını bilmek ve ona göre bir yol izlemek gerekmektedir. Sanatın ğretilebilir boyutundan yararlanırken; doğal evresindeki durumunu dış gerçekle yıkmamaya zen göstererek, ancak onun dışavurumlarında cesaretini arttırmaya çalışarak bir sonraki evreye ya da daha yüksek bir yorumlamaya doğru cesaretlendirmek gerekmektedir. Burada kastedilen Şey; dış gerçeğin çizilip boyanarak doğru bir Şekilde anlatılması değildir. Onu kendi anlatımında başarılı olmaktan duyacağı haz ile karşılaştırmaktır.

5.BÖLÜM

SANATSAL ÖĞRENME

5.1.Sanatsal Öğrenme

Sanat eğitiminin, eğitim ve öğretim içerisinde, birçok faydaları ortaya konmuştur. Yaygın bir şekilde düşünüldüğü gibi; sanatsal aktiviteler eğlendirme, dinlendirme veya hoşça vakit geçirme zaman dilimi değildir. Sadece yetenekli öğrencilerinde yapacağı bir faaliyet olarak da düşünmemek gerekir. Sanat eğitimi; her bireyin kendine ve topluma özgü farklı amaçları olan bir eğitim faaliyetidir. Sanat eğitimi tüm öğrenme biçimleri olan; bilişsel, görsel, duyuşsal ve kinestetik öğrenme biçimlerini desteklemektedir. Çünkü sanat öğretimi; öğretici ile öğrenen arasında önceden programlanmış değerleri planlı şekilde sanatın kendine özgü üslubuyla aktarmasıdır. Bu sanatsal öğretim şekliyle öğrenme daha hızlı ve kalıcı olacaktır.

Öğretmenler, çocukların öğrenmeye karşı doğal merak ve isteklerinden yararlanarak onlara, sorun çözmeyi, keşfetmeyi ve araştırmayı teşvik edecek sanatsal öğretim yaklaşımlarını benimsetebilirler. Bu da çocukların hayal güçlerini kullanmalarına, düşüncelerini uygulamalarına, denemelerine ve çeşitli yaratıcı olasılıklar üzerinde yoğunlaşmalarına olanak sağlayabilir. Sanat, özel algılama yöntemi ve materyalleriyle öğrenmenin tek yoludur. Bu nedenle sanat öğretmenlerinin öğrencilere yapabileceği en iyi katkı; nesnelere, olaylara, gördüklerinin başka açılardan da görülebileceğine ilişkin düşünceleri göstermektir.

Bilimsel araştırmaların eğitim pratiğine katkısı inkâr edilemez. Ancak günümüzde bu aktivitelerin pedagojinin artistik (sanatsal) yönlerini önemli oranda ihmal ettiğini söylemek mümkündür. Sadece kontrol edilebilir ve ölçülebilir öğretim yöntemleri incelenebilmektedir. Dolayısıyla bu anlamda sanatsal öğretim ile ilgili yeterli eğitim ve öğretim araştırmalarından söz etmek mümkün görülememektedir.

Yapılan grup etkinlikleri duygusal karakterde olup, bireylerin birbirleriyle iletişim kurabilme becerilerini geliştirmelerine neden olduğu görülür. Çocukların sanat etkinliklerinde bireysel değerlendirme yanında sosyal iletişimlerini de değerlendirmek çok önemlidir. Etrafındaki insanlarla doğru iletişim kurabilen kişi iş

hayatında daha başarılı olacağı bir gerçektir. Etrafındaki insanlarla uyumlu çalışabilmenin davranışsal tecrübesi de küçükken kazanılan grup çalışmasındaki deneyimlerdir. Grup çalışmalarında, ortak bir fikir oluşturma (beyin fırtınası) görev paylaşımı, karşılıklı fikirlere saygı duyma, çıkacak sorunlara sabır gösterme insan kişiliğinin oluşumunda çok önemli rol oynar. Uyumlu çalışma ile birlikte, çocukların etkinlik sürecinde sanatsal materyalleri nasıl kullandıkları ne çizdikleri, birbirinden farklı ne yapabildikleri neleri öğrendiği gibi konularda gelişim süreci için önemli bir konudur. Dolayısıyla öğrenciler arasında bilgi paylaşımının doğru bir şekilde yapılması, sosyal becerilerin gelişimi, algılama, bilişsel ve beceri farklılıklarını işbirliği yaparak öğrenmek, bireyin gelişim süreci için çok önemlidir.

Lowenfeld'e göre "Ön ergenlik dönemi bir çok ebeveyn için kritik ve arzu edilmeyen bir gelişim dönemi olarak algılanır. Bu dönemde çocuklar, tek başlarına evde kalmaktan daha çok arkadaşlarıyla birlikte olmak isterler. Grup mensubu olmanın kendilerine güç kattığını hissederler ve işbirlikli çalışmanın olanaklarını keşfederler. (Artut,2009,101)"

Grup çalışmasında işbirliği konusunda yapılan çalışmalarda önemli tespitlerde bulunan ülkemiz araştırmacılarından biri de Yeliz Kurtuluş'tur.

Kurtuluş (2001) tarafından yapılan "Sanat Eğitiminde İşbirlikli Öğrenme- Resim- İş Derslerinde Bireysel Çalışmaların Yapılandırılmış Grup Çalışmasıyla Desteklenmesi" başlıklı araştırmada, resim- iş derslerinde işbirlikli öğrenme yönteminin uygulandığı kontrol grubunun bilişsel ve duyuşsal öğrenme ürünleri karşılaştırılmıştır. Araştırmanın bulguları şöyledir "işbirlikli öğrenme yönteminin, öğrenmeler, öğrenci tutumları ve sanatsal ifade yeterlilikleri üzerinde, bireysel öğrenme yöntemine göre daha etkili olduğudur. İşbirlikli öğrenme yöntemi öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmekte; birbirlerinden öğrenmelerine, kaygılarını yenmelerine, içsel güdülenmeye yardım etmekte; öğrencilerin dersi ve okulu daha çok sevmelerine, işbirliği ve yardımlaşma duygusu geliştirmelerine fırsat vermektedir. Verilerin çözümlenmesiyle ulaşılan bir diğer sonuç, işbirlikli öğrenme yönteminin hemen hemen tüm öğrenciler üzerinde etkili olduğu, bireysel çalışma yönteminin ise kimi öğrenciler üzerinde etkili olduğudur.(Artut,2009,101)"

Anlatılan tüm çalışmaları, sadece okulda yapılması gerekli bir aktivite olarak kesinlikle düşünmemek gerekir. Okul dışında aile ve çevresinde de, üretkenliğe nelerin katkı sağlayabileceği düşünülmelidir.

5.2.Sanat Eğitimi

Sanatsal davranışlar insan doğasında var olan herkesin kabul ettiği bir durumdur. İnsanların yaşamsal faaliyetlerinin büyük bir bölümünü kaplamaktadır. İnsanın, insan olma özelliğinin bir parçasıdır. Dolayısıyla insanların eğitim süreçlerinde sanatın yer almaması tabiatlarına aykırı bir durum olduğu söylenebilir. Sanat, eğitim sürecinde yer almasa bile, insanın doğasında var olduğundan içgüdüsel olarak birçok yerde kendini farklı bir şekilde gösterecektir. Ancak birçok insan doğuştan gelen yetenek ve becerilerini kullanmadan veya farkına varmadan yaşamını sürdürdükleri estetik doyumdan yoksun kaldıkları görülebilmektedir.

Sanat eğitimini, eğitim ve öğretimin önemli bir parçası olarak kabul edersek, eğitimin içerisinde nasıl yer alacağı çok önemli bir konu haline gelmektedir. Çünkü sanat eğitimini matematik ya da fen dersinin öğretildiği gibi, öğrenme ve ezberlemeye dayalı bir ders şeklinde düşünemeyiz. Sanatın bir özgünlük ve bireysel yaratıcılık olgusu olduğunu dikkate alırsak, sanat eğitiminin kendine özgü işleniş kuralları ve ilkelerinin varlığını da kabul etmemiz gerekir. Sanat eğitimi sonucunda, insanların öğrendiklerinden neler üretilebilir, nasıl üretebilir, nasıl daha estetik olur gibi konular konuşulabilir. Bu nedenle, sanat eğitiminin eğitim süreci içerisindeki yerinin çok iyi belirlenmesi gerekiyor.

Sanatın eğitimsel yönü genel olarak aşağıda olduğu gibi sınıflandırılabilir.

- Görsel Eğitim GÖRME BECERİSİ = Tasarlama yetisi
- Plastik Eğitim DOKUNMA,ALGILAMA = Dizayn etme
- Duyuşsal Eğitim KULAK-SESLERİ TANIMA = Kulak eğitimi
- Ritmik Eğitim DANS-DRAMA =Ritmik beceriler-hareket
- Bilişsel Eğitim KONUŞMA-DÜŞÜNME YETİSİ =Kelime dağarcığının gelişimi
- İş Eğitimi ÜÇ BOYUT KAVRAMI =El becerilerinin gelişimi

5.3.Sanat Eğitiminin Gerekliliği

Sanatın toplumsal etkilerini birkaç yönden değerlendirmek gerekir. Sanatsal çalışmalar ya da sanat denilince insanların aklına ilk önce sanat eserleri, yağlı boya tablolar, estetik yapı ve tarihi sanatsal yapılar gelir. Bunlar sadece insanların somut olarak karşısına çıkan görebildiği alanlardır. Bizim asıl irdellemek istediğimiz konu ise sanatsal eğitimin sonucunda bireylerde gerçekleşen olumlu değişimlerdir. Bu değişimlerin topluma sosyolojik, psikolojik ve ekonomik yansımaları nelerdir?

Yaptığı sanatsal çalışmalarla başarıya ulaşması halinde, bireyin kazanacağı kendine güven duygusunun; ders başarısına, çevresiyle iletişimine ve meslek hayatına katkılarının neler olacağı, üzerinde durulması gereken önemli bir konudur.

Sanat eğitiminin amaç ve gerekliliğinin özünde insan ruhunun yüceltilmesi, insanın özgürleşmesi bireylerin ruhsal gereksinimlerinin doyurulması, dengeli, çağdaş, duyarlı bir toplum yaratılması çabası güdülür. Sanat eğitimi, bireylere özgün anlatım olanakları sağlar. Ayrıca bireylerin sosyokültürel yaşamının, kişisel deneyimlerinin subjektif ve ayrıntılı bir alanıdır. Sanat eğitiminin toplumsal etkileri konusunda eğitimci yazar Kazım Artut'un değerlendirmesi bu konuda bize ışık tutmaktadır.

“Sanat Eğitimi, bir çerçeve içinde, bireylerinin yeteneklerinin işletilip, yaratıcı, kendine güvenli, üretken, estetik duyguları geliştirilmiş kişi olmalarını amaçlarken genelde aynı niteliklere sahip, uygar bir toplum yaratma düş'ünün de sanat ve iş eğitimi ile gerçekleştirilebileceğinin bilinmesi gerekir. Sanat eğitimi, genel düzeyleri nasıl olursa olsun tüm toplum ve ülkeler için kaçınılmaz bir gereksinimdir. Hızla gelişen, sanayileşen, kentleşen toplumların bireylerinde görülen ruhsal rahatsızlıkların arttığı ve bunların kökeninde makineleşmenin yarattığı, tekdüze hızlı yaşam ve elektronik cihazların egemen oluşu, kişilerin deşarj olma olanaklarını kısıtlayabilmektedir. Sanayileşmenin kişiler üzerindeki etkisi sadece fabrikalarda çalışarak düşünülemez. En belirgin sorun kişisel yaratma çabalarından yoksun olmalarıdır. Fabrikalaşmaya başlayan her şey onların doğasında bulunan bu yaratma gücünü, isteğini köreltip, kendilerinin malı olmayan birtakım tüketim maddelerini almaya ve seçmeye zorlamaktadır. Bu durum onların hayatlarında bir kopmaya, dengesizliğe ve yabancılaşmaya neden olabilmektedir. Kentlilere göre kırsal kesimde yaşayan halk bu anlamda şanslı sayılabilir. Büyük çoğunluk kendi gereksinimlerini kendileri karşılamaktadır. Her ne kadar bu insanlar kendi ürettiklerine kendi estetik

anlayışlarını katarlar ise de gösterdikleri çabalar geleneksel bir takım formların tekrarından ileri gitmemektedir. Ancak görgü ve sanatsal algılama birikim ve düzeyleri günümüzün geçerli estetiksel ölçütlere uygun olmasa da ürettikleri yapıtlar kendilerini bir ölçüde ekonomik ve haz'sal anlamda deşarj edebilmektedir.

Dünyada toplumların genel amaçları uygarlaşmaya yöneliktir. Bu nedenle sanat ve teknoloji sürecinden geçme koşulu kaçınılmaz bir gerçektir. Böylelikle günümüzde duyarlı, dengeli ve sağlıklı bir toplumun en önemli koşullarından birisi “sanat eğitimidir”. Herbert Read, konuya ilişkin bir yapıtında sanat ve eğitimin gerekliliğini “*Sanat, hayata uygulanan öyle bir mekanizmadır ki, onsuз toplumlar dengelerini kaybederler.*” özdeyişii ile vurgulamaya çalışır. Toplumsal yaşamın ayrılmaz bir parçası sayılan sanat, toplumsal ilerleme ve göstergeler hangi düzeyde bulunursa bulunsun sürekli güncelliğini ve canlılığını korur. Sanatın bu niteliğini belirlerken sanat ve sanatçının insandan, toplumdan soyutlanamayacağı gerçeğini de vurgulamak gerekir.

Sanatın gerekliliği ile ilgili gördüğümüz bir konuyu; Jensen, “Teaching with the brain in mind- Beyin Uyumlu Öğrenme” adlı kitabının bir bölümünde şu görüşleri ile dile getiriyor: “Jean Houston sanatın; yaratıcılığı, bedeninin farkındalığını ve benlik duygusunu uyardığını belirtmektedir.” Houston’a göre, çocuklar sanattan yoksun kalırlarsa, hayatı yaşayabilme yollarından çoğunu sistematik olarak engellenmektedir.

Eğitim politikalarını belirleyenler ve eğitimciler, genellikle sanatın rolünü destekleyecek veriler aramaktadırlar. Columbus Ohio’da sonuçlar oldukça açıktır. Douglas İlköğretim Okulu Müdürü James Gardell, sanat odaklı okullarında, öğrencilerin aynı bölgedeki diğer okulların öğrencilerine göre 5-6 akademik alanda, ortalama 20 puan daha yüksek akademik başarı gösterdiklerini belirtmektedir. Bu okul çevredeki herkesin büyük bir istekle tercih ettiği bir okul haline gelmiştir ve 100’den fazla öğrenci bekleme listesindedir. Okulda sanata ağırlık verilmesi fark yaratmakta mıdır? Gardell, bu soruya “kesinlikle” yanıtını vermektedir.(Artut,2009,119-120)”

5.4.Sanat Eğitiminin Amaçları

Sanat eğitiminin amaçlarını araştırmacı yazarlar farklı şekillerde anlatsa da ortak amaçlarda buluştukları yönleri vardır. Tüm dünyadaki farklı ülkeleri, ülkeler içindeki ırkları, sahip oldukları inançları, yaşadıkları coğrafi özellikleri düşündüğümüzde her

insanın sanatsal bakış açıları, eğitim anlayışları ve amaçları birebir aynı olması mümkün olmasa gerek. Ancak ortak değerlerde buluşması söz konusu olabilir. Sanat eğitiminin amaçlarını araştırmacı yazar Kazım Artut kitabında şu şekilde sıralamıştır.

1. “Sanatsal aktivitelerin (sanatsal etkinliklerin)ve yaratıcılığın doğasını tanımaları ve benimsemeleri.
2. Duygusal, duyuşsal, entelektüel etkinliklere bağlı artistik becerileri kazanmaları.
3. Sanatsal etkinliklerle ilgili ortaya çıkan düşünce ve hareket özgürlüğü ile ilgili bazı olasılıkları öğrenmeleri.
4. Görme, ayımsama (görsel duyarlılığın gelişimi) ve görsel olan her şeyin netleştirilmesine olanak sağlayan aktif bir algılama işlevi olduğu şeklinde beceri kazanmaları. Sanat yapıtlarını değerlendirebilecek, onları ayımsayabilecek nitelikli, sanat tarihi ve estetiksel bilgi birikimine sahip olmaları.
5. Günümüzün en önemli sorunlarından biri olan ”çevre” kavramının ne anlama geldiğini anlamalarını, yetişkin bir birey olarak onun geliştirilmesi için duyarlı olmaları, sorumluluk alabilmeleri.
6. Araştıran, inceleyen, sorgulayan, hoşgörülü, geniş, özgür düşünceli bireylerin yetişmeleri.
7. Toplumsal ve kültürel yaşamda kendine güvenen katılımcı, sorumluluk sahibi, üretken kişiliklerin oluşmasına katkıları.

Ayrıca sanat, insan yaşamıyla bütünleştiğinde, insanların daha bilinçli ve duyarlı olacağı, geniş boyutlu düşünebileceği, yaratıcı kişiliğe yatkın ve güzeli algılama yetilerinin gelişmiş olacağı bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla çağdaş insanın yetişmesinde sanat eğitiminin önemli bir rolü olduğu artık kabul edilmelidir.(Artut, 2009,121)”

5.5.Sanat Eğitiminin İşlevleri

Okullarımızda istenilen seviyede olmasa da yapılan sanat eğitiminin öğrencilere katkılarını, amaçlarını ve işlevlerini irdelememiz, sanat eğitimi neden yaptığımızı ve nasıl yaptığımızı sorgulamamıza neden olacaktır. Öncelikle okullarda genel olan teorik eğitimin yanında sanat eğitimi alan bireylerde ne gibi farklılıklar olur? Sanat eğitimi

almayan öğrenciler eğitim öğretim ve meslek hayatı boyunca nelerden yoksun kalır? Ne gibi eksiklikler yaşar? Tüm bu ve benzeri sorulara cevap aramak için, öncelikle bu güne kadar edinilmiş araştırma sonuçlarından elde edilen tecrübeyle, sanat eğitiminin işlevlerine bir göz atalım.

“Sanat eğitiminin amaçları ile örtüşen sanat eğitiminin işlevlerini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz. Buna göre bireyin:

1. Yaratıcılığını geliştirmek.
2. Araştırmacı, inceleyici, sorgulayıcı bir kimlik kazandırmak.
3. Entelektüel, kültürel bakış açısını geliştirmek.
4. Kendine olan güven duygusunu kazandırmak, kendini tanımlamasını olanaklı kılmak.
5. Eleştirel bakış açısı, eleştirel düşünce ve sezgi gücünün gelişimini sağlamak.
6. Sanatsal sorunları çözebilme becerisine işlerlik kazandırmak.
7. Görme becerisi, olasılıkları tahmin edebilme gücünün kazandırılması.
8. Sağlıklı etkileşim ve iletişim gücünün kazanımına olanak sağlamak.
9. Taklit ve kopyacılıktan uzak özgün ve yaratıcı bir anlayış geliştirmek.
10. Teknik bilgi ve beceri, deneyim kazandırmak.
11. Manevi (tinsel), duyuşsal, bilişsel, algısal gücünün gelişimine olanak sağlamak.
12. Sorunlarıyla başa çıkabilme, kendini ifade edebilme, deşarj olabilme gücünün, ortamının yaratılması.
13. Sosyal ve duygusal gelişimine katkıda bulunmak. Sağlıklı düşünme ve kişilik gelişiminin kazandırılması.
14. Modern sanat yapıtlarına karşı bakış açılarının geliştirilmesi, farklı sanat ürünlerine hoşgörü ile bakabilme anlayışını kazandırmak.(Artut,2009,122)”

Bireyler üzerinde yapılan eğitim faaliyetlerinin olumlu etkileri hemen ortaya çıktığı gibi asıl etkileri uzun vadede ortaya çıkmaktadır. Genelde insanlar yakın gelecekte netice alacağı konularda daha faal olmaktadır. Öğrenci ve velilerinin en kısa vadede somut netice alacağı konu, öğrencinin sınav başarısıdır. Dolayısıyla öğretmen-öğrenci ve velilerin odaklandığı en önemli konu yakın tarihteki yapılacak olan sınava hazırlanmak ve sınav sonucunda en yüksek puanı almaktır. Bilimsel kabul gören düşünce ise, sadece sayısal ve sözel derslerle meşgul olsa bile, aralıksız tek düze sınava hazırlanan öğrencinin başarısının artmadığı yönündedir. Planlı bir şekilde

düzenli olarak ders çalışmanın yanı sıra farklı aktiviteler içinde olmak daha başarılı sonuçlar vermektedir. Bu durumun insanların mantığına uymaması nedeniyle, genelde öğrenci velileri sürekli ders çalışma konusunda baskıcı bir tutum içerisinde olmaktadır. Hal böyle iken öğrencilerin eğitim öğretim süreçlerinde zamanlarının bir kısmında sanatsal aktivite yapmaları, onların hayal güçlerini geliştireceğini, bu sayede gelecek eğitim öğretim sürecinde ve meslek hayatlarında daha üretken olacaklarını söylemek, öğrenci ve velilerini pek ikna etmemektedir. Bunun nedenlerinden biri; insanların maddi kaygıdır. Çocuklarının bir an önce geliri yüksek bir meslek edinmelerini istemektedirler. Sanatsal faaliyetlere ayıracakları zamanı, diğer derslere ayırarak sınavlarda yüksek başarı alacaklarını düşünmektedirler. Çünkü birinci öncelik sağlam bir meslek edinilmesi yönündedir. Kendini garanti altına aldıktan sonra mesleğindeki başarısı ile ülkesine ve çevresine faydalı olması düşünülmektedir. Örneğin; bir baba öncelikle çocuğunun geliri iyi bir meslek olan makine mühendisi olmasını arzu eder. Meslek sahibi olduktan sonra ise, meslekte başarılı olması, yeni icatlara imza atması ve ülkesine katkı sağlaması beklenir. Fakat insanların küçük yaşta geliştirilmesi gereken hayal gücü ile ilgili eğitim süreci bittiği için geriye dönmek imkanı kalmamaktadır. Bilgiye ve ezbere dayalı eğitim sürecinden; kendine güvenen, düşünen, araştıran, üreten, sorgulayan, yeni icatlara imza atacak ve estetik yapılar, makineler yapacak bireyler beklemek pek mümkün olmayacaktır.

Okullarda öncelikle okul yönetimi, öğretmen, öğrenci ve velilerin yapılmak istenen sanat eğitiminin ortak temel amaçlar üzerinde mutabık olması gerekir. Bu amaçlar gerçekleştirilirken uyumlu çalışmak hedefe ulaşma konusunda başarı getirecektir.

Okullardaki sanat eğitiminin en önemli amaçlarından biri yaratıcılıktır.

5.5.1.Yaratıcılık

Dünyadaki büyük değişimlerde, yeni icatların rolü, sanayi ve teknolojiye yeniliklerin ekonomiye katkısı, bunlardan kaynaklanan problemler, nüfus artışı ile oluşan yeni ihtiyaçlar, eğitim öğretim sürecinde yer alan yaratıcılıkla direkt alakalıdır. Eğitim öğretimde sanat eğitiminden yoksun bireylerin yaratıcı olması da söz konusu olamaz. Üretken olmayan bir toplumun da yeni icat yapabilmesi, sanayisinin gelişmesi, oluşan toplumsal sorunlara çözüm üretmesi düşünülemez.

Yaratıcılık genel olarak;

“Alışılmışın ve yerleşik olguların dışında özgün bir eylem ve düşünce olarak tanımlanır. Hendrick ise, yaratıcılığı “kalıpların dışındaki düşünce” olarak tanımlar. Bazıları yaratıcılığın bir çeşit problem çözme tekniği ve yararlı bir ürün ortaya çıkarma becerisi olduğunu savunsa da yaratıcılık, farklı düşünce boyutları olan son derece esnek bir alandır.

Paul Torrance’a göre yaratıcılığın artistik tanımlarından bazı örnekler ve Torrance’ın yaratıcı aşamaya ilişkin görüşlerine aşağıda yer verilmiştir. Buna göre:

- Yaratıcılık iki kez bakmaktır.
- Yaratıcılık hataları aşmaktır.
- Yaratıcılık derin sulara dalmaktır.
- Yaratıcılık bilmeyi istemektir.
- Yaratıcılık kendi tarzında söylemektir.
- Yaratıcılık kilitli kapılardan çıkmaktır.
- Yaratıcılık ellerini geleceğe sallamaktır.

Torrance’ın Yaratıcı Aşama Görüşü: E. Paul Torrance eğitimdeki yaratıcılık üzerine en verimli yazarlardan biridir ve yaratıcı aşamanın dört bileşenini şu şekilde belirlemiştir:

Orjinallik: Tam anlamıyla düşüncenin tek (özgün) olmasıdır. Hiçbir ürüne benzememeli, benzer bir düşünce olmamalıdır.

Akıcılık: Birçok farklı düşüncenin üretilmesi. Buradaki vurgu üretilen düşünce sayısıdır.

Esneklik: Düşünce yönünün değişimi veya başka bir şekilde düşünme yeteneği.

Ayrıntılama: Düşünceyi alıp daha ilginç ve karmaşık yapmak için genişletme.

Yaratıcılık, kişilerin doğuştan getirdikleri bir özelliktir. Her insanda az veya çok bazı yaratıcı belirtiler ve özellikler vardır. Yaratıcılık, sınırları olmayan geliştirilebilen bir eylemdir. Öğrenilmez fakat uygun koşullar sağlandığı takdirde geliştirilebilir.

Bir başka deyimle yaratıcılık, toplumun ekonomik veya sosyal yapısının sanatçının kişiliği tarafından sorgulanıp, düşünceleriyle yoğrulup, yeni-özgün bir

biçim almasıdır. Robinson'a göre ise; yaratıcılık, farklı disiplinlerin ve düşüncelerin sınırlarını aşan duygular ve düşünceler arasındaki etkileşime bağlıdır.

Buna bağlı olarak yaratıcılık; insanın doğası gereği tüm insanlarda değişik derecelerde, değişik alan ve boyutlarda var olan ve geliştirilebilen özel bir yeti olarak ele alınıp, yaratma eyleminin somutlaşması olarak ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle yaratıcılık sosyokültürel çevreyle yakından ilgili güç olarak düşünülebilir. Ayrıca bilimsel araştırmalar sonucunda bazı bilim adamları tarafından yaratıcılığın insanın genetik yapısıyla da ilgili olduğu iddia edilmektedir.

Sonuçta yaratıcılık, bilinenlerden yola çıkılarak eski ile yeni arasında ilişki kurmak, alışılmışın dışındaki farklılıkları yakalayıp, deneyerek özgün etkinlikler oluşturma çabası olarak da tanımlanabilir.(Artut,2009,s,182)”

5.5.1.a.Yaratıcılığın Gelişimi

İnsan her yönüyle gelişime müsait bir varlıktır. Fiziksel anlamda sürekli spor yapan bir insanın kasları nasıl geliyorsa, eğitim alanında da düzenli kitap okuyanın okuma hızı sürekli gelişmektedir. İnsanların sahip olduğu bütün melekeleri gelişmeye müsait olduğu gibi yaratıcılık vasfının da gelişmeye müsait olduğunu söyleyebiliriz.

İnsanlara herhangi bir test yapıp, onları yaratıcı veya yaratıcı olmayanlar şeklinde ikiye ayırmak doğru değildir. Ancak, yaratıcılığı az ya da çok veya şu alanlarda vardır denebilir. Dünyada nadir de olsa yüksek yaratıcı nitelikli insanlar çıkmaktadır. Bu insanların hiçbir eğitim almadan doğuştan sahip oldukları kabiliyetlerini kullanarak büyük işlere imza attığı söylenemez. Mutlaka yaratıcılığına katkı sağlayan çevresel faktörler olmuştur. Eğitim koşulları uygun olduğu takdirde pek çok insanın, yeterli bir yaratıcılık düzeyine ulaştığı görülmektedir. Yapılması gereken; bireylerin yaratıcılığını geliştireceği uygun ortamı oluşturmaktır.

Yaratıcılığı geliştirmek için oluşturulan ortamlarda önceden belirlenmiş temel ilke ve kurallar değişmez doğrular olarak görülmemelidir. Düşünmeye engel olan bu durum yaratıcılığı engeller ve yeni fikirlerin yeşermesine olanak tanımaz. Katı kurallar, kalıplar ve sınırlar insana bir çerçeve oluşturur. İnsan yaşadığı çağın imkanlarını düşünerek kendini sınırlamamalıdır. Düşündüğü şey teknolojinin gelişmesi ile hayat bularak gelecekte çok önemli bir buluş olabilir.

5.5.1.b.Yaratıcı ve Yararatıcı Olmayan Tutum ve Davranışlar

Aşağıda yaratıcı tutum karşısında yaratıcı olmayan tutumlar karşılaştırılarak özetlenmiştir.

Buna göre;

<u>“YARATICI TUTUM</u>		<u>YARATICI OLMAYAN TUTUM</u>
Bilgiden bilinmeyene çalışma.	➔	İzlenen model var.
Doğru veya yanlış cevaplar önemli değil.	➔	Doğru cevaplar var.
Açık ve sonlu tepkiler var.	➔	Sabit tepkiler.
Metotları deneyerek hataları keşfetmek.	➔	Taklit ve ezber yöntemi.
Belirsizliklerle, aksiliklerle karşılaşmayı hoş görme	➔	Aksilikleri hoş görmeme. (güvenlik-kontrol, takip etme).(Artut,2009,192)”

5.5.1.c.Bir Süreç Olarak Yaratıcılık

Yaratıcı süreç; düşünceleri, hayalleri ifade şeklinden ziyade yaratıcı bir etkinlik ya da iş anlamına gelir. Yapılan etkinlik boyunca kullanılan teknik, yöntem ve işlemleri kapsar. Bu süreç içinde önemli olan; düşünmek, tasarlamak, keşfetmek ve uygulamaktır.

Bu süreçte öncelikle, bir soruna duyulan çözüm ihtiyacı oluşur. Çözüm arayışları şu şekilde gelişir.

1. İhtiyacı tespit etme.
2. Bilgi toplama.
3. Etraflıca konu üzerinde düşünme.
4. Çözümler hayal etme.
5. Hayalin gerçekleşme olasılığını saptama.
6. Düşünceleri somut işleme çevirme.

Eğitim süreci içerisinde yapılan bu çalışmalar, öğrencilerde gelecekte yapacakları projeler için zihinsel bir altyapı oluşturmaktadır. Bilinçaltında oluşan yaşam modeli, sorun oluşturma değil, sorun çözme odaklı olması düşünülmektedir. Mesleki hayatları, devamlı yenilikçi, üreten, bulan ve araştıran odaklı olmaktadır. Çocukların küçük yaşlarda anne-babasından ve çevrelerinden aldıkları terbiye, oluşan karakterleri, yaşam

boyu onlara referans olduğu gibi, eğitim süreçlerinde aldıkları sanat eğitimi de onlara ömür boyu refakat edecektir.

5.5.1.d. Yaratıcılık ve Zekâ

Hep şu sorular sorulmaktadır: Yaratıcılığın zekâ ile ilişkisi nedir? Kişi zekâyâ sahip olmadan yaratıcı olabilir mi? Kişi, yaratıcılıkla hiç ilgisi olmayan yüksek bir zekâ seviyesi gösterebilir mi? Daha da önemlisi, yaratıcılık ve zekâ, birisi olmadan değerlendirilebilir mi? Kişi yeni bir bilgiyle karşılaştığında, bu bilgiyi zeki bir şekilde mi yoksa yaratıcı bir şekilde mi alır ve çözümler?

Yaratıcılık kavramının zekâyâ ilişkisi olduğunu ileri süren birçok psikolog vardır. Genellikle yüksek zekâyâ sahip olanlardan yaratıcı davranış beklenir. Düşük zekâyâ sahip olanlarda böyle bir yeteneğin olabileceği düşünülmez. Hiç şüphe yok ki, bir zekâ testinin ölçütü yüksek zekâ ile bazı yaratıcı beceriler arasında kayda değer bağlantılar bulunmakta ama; bu bağlantı tam olarak bilinmemektedir.

Yaratıcılıkla zekâ arasındaki ilişkinin önemi, bu geçmiş yarım yüzyıl boyunca, çeşitli açılardan psikologların dikkatini çekmiştir. Genetikten mühendisliğe, diğer çeşitli bilim dallarında çalışan bilim adamları da zekânın, yaratıcı keşiflere ve icatlara olan yardımını düşünmüşlerdir.

Yaratıcılıkla zekâ arasında belli bir ilişkinin varlığını aramak amacıyla yapılan araştırmalar sonucunda, doğrudan ve kesin bağlantılara varılamamıştır. Bu araştırmalarda görülmüştür ki, sınavlarda başarılı ve zekâ testlerinde de yüksek seviyede zeki çıkan bazı öğrenciler, çeşitli alanlarda özgün, yeni düşünceler ortaya koyamamışlardır. Farklı yaratıcılık seviyelerinde olan çocukların kişilikleriyle ve okul başarılarıyla ilgili bulgular, çocukların yüksek zekâları olanları arasında farklar bulunabileceğini, fakat yaratıcılığın bunlardan anlaşılamayacağını, bu yeteneğin, çok üstün yaratıcılıkla, bir miktar yaratıcı arasındaki farkın, açıkça görülen bazı özelliklerle anlaşılabilceğini ortaya koyuyorlar.

Zekâ ve yaratıcılığı incelemek amacıyla çocuklar üzerinde yaptıkları araştırmalar sonucunda çocukları genel olarak dört gruba ayırmışlardır.

- 1-Zekâ ve yaratıcılık düzeyi yüksek olanlar.
- 2-Zekâ ve yaratıcılık düzeyi düşük olanlar.
- 3-Zekâ düzeyi yüksek, fakat yaratıcılık düzeyi düşük olanlar.
- 4-Yaratıcılık düzeyi yüksek, fakat zekâ düzeyi düşük olanlar.

Bu araştırma sonuçları da göstermektedir ki, zekâ ve yaratıcılık arasında doğrudan bir bağlantıdan söz etmek pek mümkün görünmemektedir. Bir çocuğun, zekâ düzeyi düşük olsa bile yüksek derecede yaratıcı olabiliyor. Bunun tersi olarak, zekâ düzeyi yüksek olduğu halde yaratıcılık düzeyi bakımından düşük seviyede olabiliyor. Ne var ki, elde edilen bu veriler, tüm çocuklar için aynı sonuçları vereceğini söylemek pek doğru olmaz. Çünkü aile ortamı, sosyo-kültürel çevre, eğitim, kalıtım vb. gibi çeşitli faktörlerin, özellikle küçük çocuklar üzerinde yaptığı etkiler, onların değişik özellikler ortaya koymalarını sağlayabilmektedir. Ayrıca, bütün bunların yanı sıra, yaratıcılığı tanımlama biçimi, bu tanımlamaya yönelik olarak hazırlanmış olan ölçme araçları ile zekâ testlerinin ölçmedeki yetersizliği yönündeki tartışmalar, zekâ ile yaratıcılık arasındaki bağıntıyı belirleme konusunda çok net cevaplar ortaya koymayı engellemektedir.

Diğer taraftan, yaratıcılığın değişik alanlarda değişik boyutlarının olduğu dikkate alındığında, inceleme ve araştırmaların yapıldığı alana göre farklı sonuçlar elde edilebileceği de göz ardı edilmemelidir. Sözgelimi, teknik alanda yaratıcı davranışlar gösterdiği halde sanatsal yaratıcılığı olmayan bir çocukla, sanat alanında yaratıcı davranışlar gösterdiği halde teknik alanda yaratıcılığı olmayan bir çocuğun aynı özellikleri göstermesi düşünülemez.

Yaratıcılık sadece belirli tür meslek ya da çalışma alanlarına yönelik bir kavram olarak düşünülmemelidir. İnsan zekâsının aktif katıldığı bütün çalışmalarda yaratıcılık söz konusudur. Yaratıcılık sadece etkinlik değil, zekânın da bir ürünüdür. Zekâ, insan yaşamının büyük bir bölümünü kapsamaktadır. Problem çözme, soru sorma, cevap arama, araştırma, inceleme, biçimler üzerinde yoğunlaşma, planlama ve nesnelere arasında yeni ilişkiler kurma yetenekleri gibi genellikle doğal olan niteliklerdir. Zekâ, öğrenilmiş, denenmiş bilgileri değişik durumlara ayak uydurma becerisidir. Zekâ ve duyarlılık, yaratıcı düşünce ve davranışın önemli göstergelerindedir. Zekânın yanı sıra yaratıcılıkta etkili olan belirleyici unsurlar vardır ki bunlar: Kalıtım, çevre, sosyal, ekonomik, eğitim düzeyi, doğum sonrası oluşan problemlerdir.

Yaratıcılık ve zekâ ile ilgili yapılan bir araştırmaya göre “Getzels ve Jakson, 449 ortaokul ve lise öğrencileri üzerinde yaptıkları çalışmalarda yüksek yaratıcılık ve zekânın birbiri ile ilişkisinin olup olmadığı, üstün yaratıcı bir kişiyi üstün zekâlılardan ayıran özelliklerin ne olduğu, iki grubun meslek seçimi, sosyal organizasyonları, tutumları ve ilgileri üzerinde durmuşlardır.

Dolayısıyla zekâ ile üstün yaratıcılık arasında düşük düzeyde bir ilişki olduğunu ve üstün zekâlı öğrencilerle üstün yaratıcılığı olan öğrencilerin birbirlerinden çok farklı özelliklere sahip olduklarını saptamışlardır. Bunları dışında Wallach ve Kagan ilkököl dönemindeki öğrencilerde yaratıcılık ve zekâ arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Yaratıcılığın ancak çeşitli gereçlerin bulunduğu özgür bir ortamda oluşabileceği sayıtlısına dayanarak ilkököl öğrencileri için yaratıcılık testleri geliştirmişlerdir. İki grupta yaratıcılığın basit bir zekâ fonksiyonu olmadığı; yaratıcılık için zekâ düzeyinin en az 120 olması gerektiği açıkça belirtilmiştir.(Artut,2009,194)”

Zeki olduğunu düşündüğümüz bir kişinin, geçmişte öğrenilmiş bilgileri, öğrendiği yeni bilgilerle harmanlayabildiğini görmekteyiz. Uzak ve yakın olmak üzere elde edilen bu bilgileri kapsayan iki düşünme biçimi olduğunu düşünürsek, yakın düşünce becerisine sahip bireylerde, alışılmış tekdüze yolları izleyen bir özelliği görürüz. Hazır buluşları değerlendirerek doğru yanıt ve sonuçlara ulaşabilirler. Çok eski bilgileri hatırlayan birey ise daha geniş düşünceye sahip olacağından, sahip olduğu birçok bilgiyle, klasik yöntemler dışında, yeni düşünceler ortaya koyabilmektedir. Değişik olaylar ve nesnelere arasında estetiksel ilişkiler kurabilirler. Sorunlara cevap bulma ve sonuca ulaşma yolunda çok farklı yöntemler bulabildikleri görülmektedir.

Yapılan araştırmalara göre yüksek zekâyâ sahip olan bir kişinin, yüksek düzeyde yaratıcı olması anlamına gelmediği, yaratıcılıkla zekâ arasında bir paralellik olmadığı ve daha zeki bir bireyin daha yaratıcı birey anlamına gelmediği görülmektedir. Bu alandaki son araştırmalar ise yaratıcılık için minimum IQ seviyesinin 125 olması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Yaratıcılık ile zekâ arasında bağlantılar arayan araştırmacılar, zekâ testleri sonucu en zeki sayılan öğrencilerin, kesin başarı gösterecekleri de, çeşitli alanlarda özgün düşünceler meydana getirmeleri zorunlu bir sonuç olarak belirtmemektedir. Hem yüksek ölçüde yaratıcı, hem yüksek zekâlı bireyler bilinmekte, ama bu birleşme,

gözlemlerde her zaman gerçekleşmemektedir. Daha ince araştırmalarda klasik testlerle değerlendirilen zekâ ile yaratıcılık, birbirinden ayırt edilebilmektedir. Yaratıcılık için belirli bir zekâ aşaması zorunludur. Fakat bugün anlaşılmıştır ki; bir alanda yüksek bir yaratma aşamasının, yüksek bir zekâ aşamasına tekabül etmesi zorunluluğu yoktur.

Zekânın yaratıcılıkla tek başına belirleyici bir değişken olarak düşünülmemesine ilişkin görüşün geçerli olduğu görülmektedir. Üstün zekâyâ sahip kişilerin yaratıcı bir kimliğe sahip üstün yapıtlar üretebileceği savı veya tam tersinin doğru olmadığını savunan sanat eğitimcileri ve psikologların görüşlerinde anlamlı bir fark yoktur. Burada üstün zekâyâ sahip bireyin yaratıcı bir kimliğe sahip olabildiği gibi, zekâ düzeyi çok yüksek olmayan bireylerin de yaratıcı olabileceğine ilişkin örnekler oldukça fazladır.

5.5.1.e.Gardner'in Çoklu Zekâ Kuramı

Bilim adamları yaklaşık yüz yıldır insan zekâsının düzeyleri, gelişimleri ve çeşitliliği üzerinde birçok deney ve araştırmalar yapmıştır. Gardner, tek tip zekâ yaklaşımı ile insanların değerlendirilmemesinin gerektiğini, insan zekâsının birçok yönü olduğunu ve insanda farklı zekâ türleri bulunduğunu ileri sürmüştür. En az yedi temel zekânın varlığını savunmuştur.

Yaratıcılık, bir zekâ şekli olarak da görülebilir. Gardner, yaratıcılığın, beynin çeşitli fonksiyonlarını içeren “çok yönlü zekâ” olarak kabul etmektedir.

Gardner, insanın çoklu zekâyâ sahip olduğunu ileri sürmüş ve çoklu öğrenme ortamlarında bireylerin problem çözme becerisinin ve üretkenliğinin daha fazla olabileceğini belirtmiştir.

Buna göre Gardner tarafından tanımlanan yedi zekâ türü şunlardır:

- 1. “Sözel (Dilbilimsel) Zekâ:** Dil zekâsı, dili etkili kullanma kapasitesini ifade etmektedir. Bu kapasite sözel (hikaye anlatan, konuşmacı, politikacı gibi) ya da yazım yeteneği (şair, oyun yazarı, editör, gazeteci gibi) şeklinde ortaya çıkabilir. Bu zekâ, pratik dil kullanımı ya da dilin anlam bilimini, dilin sesleri ya da fonolojiyi, dilin yapısını ya da söz dizinini etkili bir şekilde kullanmayı da

kapsar. Bu kullanımların bazıları, rhetoric (diğerlerini ikna etmek için dili kullanma) mnemonics (bilgiyi hatırlamak için dili kullanmayı) içerir.

- 2. Mantıksal-Matematiksel Zekâ:** Sayıları etkili kullanma kapasitesini matematikçi, muhasebeci, istatistikçi, bilgisayar programcısı, bilim adamı ve mantıkçı gibi ifade eder. Bu zekâ, bireyin mantıksal düşünme, problemlere bilimsel çözümler üretme ve kavramlar arasındaki ilişki ya da örüntüleri ayırt etme, sınıflama, genelleme yapma, mantıksal bir formülle ifade etme, hesaplama, hipotez kurma, benzetim yapma gibi durumları kapsar.
- 3. Görsel (Uzamsal) Zekâ:** Uzamsal zekâ görsel düşünme ve şekil/uzay özelliklerini şekil ve grafiklerle ifade etme yeteneğidir. Avcı, izci, rehber, iç dekoratör, mimar, sanatçı ya da ressam gibi. Bu zekâ, renk, çizgi, şekil, şema, biçim gibi unsurlarda hassasiyeti gerektirir. Uzamsal zekânın özü görsel dünyayı doğru biçimde algılamak, başlangıçtaki algı üzerinde değişim ve dönüşümler yapabilmek, görsel deneyimi fiziksel uyarıcının yokluğunda dahi yeniden üretebilmektedir.
- 4. Devinimsel Zekâ:** Bireyin duygularını ve düşüncelerini ifade etmek için tüm vücudunu kullanması aktör, pandomim sanatçısı, atlet ya da dansçı gibi ve bir şey üretmek için ellerini kullanmasıyla heykeltıraşlar, teknisyenler ve cerrahlar ilgilidir. Bu zekâ, koordinasyon, denge hız, el becerisi gibi fiziksel becerileri gerektirir.
- 5. Müziksel Zekâ:** Bu zekâ, duyguların aktarımında müziği bir araç olarak kullanan insanların sahip olduğu müzikal güce işaret eder. Bu bireylerde ritim, melodi, perde duyarlılığı vardır. Enstrüman çalma, söylenen şarkının benzerini bulma gibi yetenekleri kapsar. Bu zekâları güçlü bireyler genellikle müzisyenlik, koro solistliği, orkestra şefliği gibi işlerle uğraşır.
- 6. Sosyal Zekâ:** İnsanlarla ilişki kurma, onları anlama, güdüleme ve davranışlarını yorumlama yeteneklerini kapsar. Bu özelliklere sahip bireyler, insanları etkileyerek, yönlendirebilir, kitleleri peşinden sürükleyebilirler. Halkla ilişkiler, hatiplik gibi.
- 7. Bireysel Zekâ:** Bu zekâ, bireyin kendini duyma (içsel) ve anlamasıyla ilgili bilişsel yeteneğini ifade eder. Kim olduğumuzu, hangi duygularımızı neden hissettiğimizi düşünmemiz bu zekâmızla ilgilidir. Bu gruba giren bireyler, kendini tanıma, güvenme, disiplinli olma, hedeflerini belirleme ve kişisel problemlerini çözme becerisi gösterirler. Gardner, bir konuşmasında kişisel

zekânın, özbilincin anahtarı olan “Kendi duygularına ulaşabilme, bunları ayırt edip davranışını buna göre yönlendirmeyi” içerdiğini söylemiştir.

8. Doğacı Zekâ: Doğacı zekâ ile bir kişinin bir biyolog yaklaşımıyla hayvanlar ve bitkiler gibi yaşayan canlıları tanıma, onları belirli karakteristik özelliklerine göre sınıflandırma ve diğerlerinden ayırt etme yeteneği ile jeolog yaklaşımıyla bulutlar, kayalar ya da depremler gibi çeşitli karakteristiklerine aşırı ilgi ve duyarlık ifade edilmektedir. Gardner doğacı zekâsı gelişmiş bir kişiyi doğal kaynaklara ve sağlıklı bir çevreye yoğun ilgisi olan, canlı ve cansız varlıkların ayırımını doğal dünyada yapabilen ve bu alandaki yeteneklerini üretken olarak kullanabilen bir birey olarak tanımlamaktadır.(Artut,2009,197,198)”

İnsanlar Gardner’ın bahsettiği zekâ çeşitlerinin hepsine sahiptirler. Ancak bazı insanlarda bu zekâ çeşitlerinden bazıları daha fazla baskın olabilir. Geleneksel eğitimde ise belirli zekâ türlerine odaklanılarak tek tip standart bir öğretim metotları uygulanılmaktadır. Bu durumun pek sağlıklı olduğunu söyleyemeyiz Çünkü her insanın zekâ profili farklıdır. Önemli olan, eğitim sisteminde öğrencilerin eğilimleri, zekâ alanları keşfedilerek baskın olan zekâ türlerine göre yönlendirilmelidir.

Gardner’ın zekâ teorisine ilişkin temel ilkeleri aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

- “İnsanlar çok farklı zekâ türlerine sahip, herkesin kendine özgü zekâ profili var. Bütün zekâlar dinamik ve geliştirilebilir.
- Her insan aktif olarak kullandığı zekâları ile özel bir karışıma sahip.
- Zekâ türlerinin her biri insanda farklı bir gelişim süreci izliyor.
- Her zekâ türünün hafızası, dikkat, algı ve problem çözümü açısından farklı sistemi var.
- Bir zekânın kullanımı esnasında diğer zekâlardan da faydalanılabilir.
- Kişisel altyapı, kültür, kalıtım, inançlar zekâların gelişimi üzerinde etkilidir.
- İnsan gelişimini değerlendiren tüm bilimsel teoriler çoklu zekâ teorisini desteklemekte.
- Şu anda bilinen zekâ türlerinden daha farklı zekâlar da olabilir.

Bu bilgilerin ışığında, Gardner’ın kuramına göre **hangi yaşta hangi zekâ türleri daha etkin** sorusu akla gelmektedir. Çağdaş öğrenme kuramına göre çocukta öğrenme becerisinin gelişimi çok yönlüdür.

Yeni araştırmalara göre, öğrenme yolları yaş dönemine göre değişiyor. California niversitesi eğitim uzmanı Dr. Sue Teele'in dört bin öğrencisiyle yaptığı çalışmaya göre, dilsel zekâ, anaokulundan üçüncü sınıfa dek, mantıksal-matematiksel zekâ birinci ile dördüncü sınıflar arasında, görsel-alansal ve bedensel zekâ ilkokul boyunca etkin. Bu da, ilkokullarda bilgiyi görsel, aktif öğrenme yolu ile iletmenin en doğru yöntem olduğunu gösteriyor. Ortaokul ağları bedensel, görsel, alansal, müziksel ve sosyal zekâ alanlarını kullanıyor. Öğrenciler genellikle üç boyutlu formlarda; görme, iletişim kurma ve uygulama becerilerini geliştirme fırsatına sahip olurlar. Öğrencinin üç boyutlu olarak hayalinde canlandırması uzamsal-görsel zekânın özel bir biçimidir.(Artut,2009,199)”

5.5.2. Düşünce Becerisi

Düşünmek, genetik ve evre faktörlerine göre şekillenen ve öğretilebilen, geliştirilebilen bir durumdur. İnsan beyin hücreleri birbirleriyle sürekli iletişim ve etkileşim içinde bulunarak hormonlar yardımıyla vücudun diğer bölgelerine sinyaller göndererek yönlendirir. Böylelikle birey yeni uyarıcılarla karřılařtıķa düşünme gücü de artar. Dolayısıyla bu arada vücut içinde oluşan bu sirkülasyon sonucunda insanın diğer etkinlikleriyle birlikte yaratıcı öğrenme sürecine de ortam sağlanmış olur.

İnsan beyin yapısının çoğu kez bilgisayar belleği ile ilişkilendirildiği düşünülür. Ancak çok yönlü özelliklere sahip olan insan beyninin yaratıcı yeteneklerinin hiçbirisi bilgisayar belleği ile ölçülemez.

Günümüzde yetişen nesillerin önemli bir problemi de düşünme becerilerinin gelişmemesidir. Ülkemizde yaşanan ekonomik gelişmelerin ve teknolojik aletlerin insanların düşünce becerilerine olumsuz yansımalarını görmekteyiz. Televizyon, internet ve sinemanın gün geçtikçe insanların daha çok ilgi odağı olması, ona daha çabuk ulaşması ile ilgili olmuştur. Cep telefonu sayesinde sadece akşamları ya da işyerinde kullanılan internet ve televizyonun artık her an her yerde insanları meşgul ettiği görülmektedir. Bu durum insanı düşünmekten ziyade hazır olanları izleyici pozisyonuna düşürmüştür. İnsanların birbirleri ile iletişimlerinin giderek azalmasından dolayı; bir konu hakkında düşünme, tartışma, araştırma ve okumanın tercih edilmediği görülmektedir. İnsanlar arasındaki iletişimin daha çok sanal ortamda, güncel konular hakkında, internet sayfalarında yayınlanan haberleri paylaşma şeklinde olmaktadır.

Teknolojinin az olduğu ortamlarda ise insanların işlerini, eğlenme ve temel ihtiyaçlarını bireysel çözümlerle giderdiğini görmekteyiz.

Okul öncesi çocukların gelişimine baktığımızda; geçmişte maddi zorluklar çekmiş yada büyüklerinden fazla ilgi görmemiş anne ve babalar “Biz sıkıntı çektik o çekmesin” diyerek, çocuğunun her istediğini yapmaktadırlar. Bu süreç okul döneminde “Biz okuyamadık onlar yeter ki okusun her istediğini alırsız” şeklinde devam etmektedir. Bu şekilde yetişen bireyler, tek başına kaldığında hiçbir şeyi kendi başına düşünemez ve yapamaz hale gelmiştir. Bu sorun çözülmeden bireyin eğitim-öğretim sürecinin oldukça zor geçeceği ve bu zor sürecin sonunda edinilen mesleki hayatta da çok başarılı olunmayacağı anlaşılmaktadır. Düşünmekten yoksun bir insanın, mesleğinde de üretken olması beklenemez.

5.5.2.a.Düşünce Becerisi Nasıl Geliştirilir

Eğitim sürecinde bireyin öğrenme sürecini daha iyi algılayabilmek için insan beyninin yapısını incelemek bize sanat eğitiminin rolünü daha somut şekilde anlatacaktır.

Beynin yapısını incelediğimizde bilim adamları beyni sağ ve sol beyin olarak ikiye ayırmaktadır. Beynin her iki tarafının da farklı işlevleri olduğu savunulmaktadır. Sağ beyin daha çok artistik duygular yani resim, müzik, hayal gücü ve yaratıcılık gibi işlevleri yerine getirir. Sol beyin ise daha çok matematiksel-mantıksal düşüncenin merkezidir. Her ikisi de birbirini tamamlamakla birlikte zıt özellikler içerir. Her insanın beyninin bir yarım küresi daha baskındır. Okullardaki sanat eğitimi içerisinde yapılan çalışmalar, öğrencilerin düşünme becerilerini ve belleğini güçlendirmektedir. Sanat öğrenilip uygulamaya başlanıldığında, beyin daha çok ve daha güçlü bağlantılar oluşturmak için kendi kendini yenilemektedir.

Bellek üzerine ünlü Rönesans sanatçısı Leonardo da Vinci, birçok insanın, “*görmeden baktığını, hissetmeden dokunduğunu, dinlemeden duyduğunu, düşünmeden konuştuğunu söyler*”.

İnsan beyninin kapasitesi belki de düşünemeyeceğimiz kadar yüksektir.

5.5.2.b.Beyin Yapısının Artistik ve Analitik Özellikleri

Beyin yapısı ile ilgili birçok bilim adamı devrim niteliğinde çalışmalar yapmıştır. Hepsinin beyin yapısı konusunda ortak oluşturduğu şablonu yazar Kazım ARTUT kitabında şu şekilde ele almıştır.

“Edwards (1979), insanın çizgisel (artistik) anlamda (Drawing on the Right Side of the Brain) “Beynin sağ ve sol yüzü” adlı yapıtında, insan beyninin sağ ve sol (yaratıcı-artistik ve analitik düşünce) olmak üzere iki yarımkürenin karakteristik karşılaştırmasını yapmıştır.

Aşağıda, bu karşılaştırmalar tablo biçiminde verilmiştir.

SOL YARIM KÜRE	SAĞ YARIM KÜRE
SÖZEL: Sözcükler isimlendirme, betimleme-tanımlama olarak kullanılır.	SÖZEL OLMAYAN: Nesnelerin farkındalığı minimalist bir şekilde algılanır, kavranır.
ANALİZ: Figürlerin-nesnelerin tamamı parça parça veya basamak basamak olarak betimlenir.	SENTEZ: Bütüne ulaşmak için parçaları bir araya getirme.
SEMBOLİK: Bazı şekillerin sembolik olarak kullanılması, örneğin basit bir göz formunun çizilmesi, imza gibi.	SOMUT: Nesnelerin birbirleriyle olan anlık ilişkileri.
SOYUT: Küçük bilgilerin (ipuçların) alınması ve nesnelerin tamamının gösterilmesi, betimlenmesi.	ANALOJİK: Nesneler arasındaki mecazi ilişkileri kavrama ve benzerlikleri görebilme.
ANLIK DURUM: Bir şeyleri öncelik sırasına göre izlemek. Önce birinci, sonra ikinci gibi.	ANLIK OLMAYAN DURUM: Zaman düzencesi olmaksızın gelişen durum.
AKILCILIK: Çizim sonuçlarında gerçekleri ve nedenleri esas alır.	AKILCI OLMAYAN: Bir sonuç ya da gerçeklik temeli olmayan, neden gösterilmeden (gönüllü olarak) kararları ve sonuçları ertelemek.
SAYISAL: Hesaplama işleminde	UZAYSAL(UZAM): Parçaların nasıl bir

numaraların kullanımı.	bütünsellik içinde düzenlendiğini ve nesnelerin diğer nesnelerle ilişkisinin nerede olduğunu görebilme, anlayabilme.
MANTIKSAL: Çizim sonuçlarının mantığı esas alması. Ardışıklığın oluşumu. Örneğin: Bir matematiksel teorem ve düzeyi iyi saptanmış bir tartışma.	SEZGİSEL: Eksik modeller, iri parçalar ya da görsel imajları temel alan anlayışlara yönelik sıçramalar yapabilme.
DOĞRUSALLIK: Bütünselleştirilen düşüncelerde ardıllığın oluşturulması. Bir düşüncenin doğrudan bir başka düşünceyi izleyerek sonuca varması.	HOLİSTİK: Nesnelere bütünsel bir bakış açısı, parçaları (modelleri) ve yapıları anlama, sık sık karşıt sonuçlara varabilme becerisi.

Burada değinilmesi gereken önemli bir nokta da analitik (bilimsel) düşüncenin de yaratıcı bir nitelik taşıdığıdır. Ancak bilim ve teknikteki (analitik) yaratıcı düşünce ile sanattaki yaratıcı düşünce arasında önemli bir ayrılığın da sanatçının algı süreci sonucu duyumlarla gelişmiş esprituél, mecazi bir ifadenin oluşmasıdır.(Artut,2009,202)”

Eğitim süreci boyunca düşünce becerisini geliştirmek için farklı eğitimler yapılmaktadır. Bizim üzerinde duracağımız konu ise sanat eğitimi ile düşünce becerilerinin nasıl geliştiğidir. Düşünmenin sanat alanında öğretilmesi, sanat eğitimiyle mümkündür. Eğitim süreci boyunca yapılan sanat faaliyetlerinin tamamında temel esas düşünme ve üretme üzerinedir. Düşünme ve üretmenin olmadığı çalışma kopya olarak nitelendirilir. Öğrencilerle yapılan en basit bir resimde bile hayalindeki resmi yapması için düşünmesi ve kurgulaması gerekmektedir. Bu çalışmalara şu şekilde örnekler verebiliriz.

Resim 5.1. (5.sınıf)

Resim 5.2. (5.sınıf)

Resim 7.4.3. (7.sınıf)

Resim 7.4.4. (7.sınıf)

Yapılması istenilen konu deniz altındaki yaşam (Resim 7.4.1 ve 2.), resimlerdeki nesnelere ve ayrıntılara baktığımızda öğrencinin düşünerek hayal gücünü ne kadar zorladığı görülmektedir. 7.sınıf öğrencilerinin yaptığı afiş çalışmalarında (Resim 7.4.3 ve 4) anlatılmak istenen konuyu sembolik nesne ve şekillerle nasıl anlatıldığı görülmektedir. Şüphesiz bu anlatımlar uzun düşünme ve tasarlama süreçlerinden sonra meydana gelmiştir.

5.5.2.c Yaratıcı Düşünce – Analitik Düşünce

Bilindiği gibi insan beyni bütün düşünsel etkinliklerin merkezidir. Birçok insan kendinde var olan bu düşünsel birikimin farkında değildir. Ya da yeterince tanınmaz veya kullanılmaz.

Dolayısıyla beyin temel işlevlerini kendiliğinden yerine getirir, organlarımızı yönetir, hormonlar aracılığıyla bedeni yönetir. Ayrıca öğrenme sürecini de destekler

ya da engeller. Organizmanın diğerk unsurları da gönderdikleri sinyallerle beynin işleyişine yön vererek beyni işlevsel hale getirirler. Örneğın, beynin sağ yarım küresi yaratıcı işlevleri (resim, müzik ve hayal gücü) yerine getirir. Sol yarım küre ise analitik düşüncenin (mantık, matematik) işlevlerini yerine getirir.

Yaratıcı düşünce; olaylar veya nesnelar arasında daha önceden kurulmamış bağlantıları ve ilişkileri kurabilmektir. Bu bağlantıları, yeni bir düşünce şeması içinde, özgün ürünlerle hayata geçirebilme kabiliyetidir. Yaratıcı düşünce hayal gücünü gerektirir ve insanı pek çok muhtemel yanıtla, çözüme ya da düşünceye götürür. Analitik düşünce ise mantıksaldır, tek bir yanıtla ya da uygulanabilirliği olan, az sayıda çözüme ulaştırır. Her ne kadar bu iki düşünce biçimi farklı iseler de, bir diğerkinin tamamlayıcısı olduğu için birbirlerine bağlıdırlar. Bu, özellikle yaratıcı düşüncenin oluşturduğu fikirler dizisi içinden uygulanabilir olanları saptamak için analitik yöntemlerin kullanılması gerektiğinde, kendini belli eden bir durumdur. Analitik düşünce fikirleri ve uygulamaları birleştirir ve eğer ciddi bir ilerleme kaydetmek isteniyorsa yaratıcı düşünceyle desteklenmesi gerekir.

Beynin iki yarımküresi de birbiri ile koordineli çalışır. Örneğın sağ yarım küre tarafından seçilmiş motiflerin gerçek mi yoksa hayal ürünü mü olduğunu, sol yarım kürenin sorgulamasına başvurmadan söyleyebilmek mümkün değildir. Öte yandan, yaratıcı ve sezgisel kavrayışlar ve yeni tasarımlar ve modeller için bir arayış olmazsa, eleştirel düşünce kısır kalır ve yok olmaya mahkûm olur. Değışen koşullarda karmaşık problemleri çözmek, her iki yarımkürenin etkinliğini de gerektirir.

Yaratıcı düşünme her bireye göre farklılık gösterebilir. Bu farklılık genel gelişim özelliklerine, ortam ve koşullara göre oluşur.

Genel olarak yaratıcı düşünme yollarını geliştirmek için aşağıdaki yöntemlerin uygulanması faydalı olabilir.

- Kavram haritaları oluşturabilmek.
- Fikirleri bir taslak olarak çizebilmeyi öğrenerek görselliğiy vurgulamak.
- Özgürce sık sık beyin fırtınasını yapmak ve uygulamak.
- Özel bir keşif defteri bulundurmak ve keşfettiklerinin kayıtlarını tutmak.
- Pek çok düşünceyi toplayıp, onları bir süzgeçten geçirme yoluyla geniş düşünmek.

- Bir problemin parçaları üzerinde odaklanabilmek ve geri dönüp sorunun tamamını görebilmek.
- Tekdüze olmamak ve kalıplaşmamak için yeni şeyler düşünmeye çalışarak kendine güç vermek.
- Aklına geleni anında yazabilmek için yanında not defteri bulundurmak.
- Yeni fikirler oluşturmak ve öğrenmek için düşüncelerde esnek olmak
- Yeni yaklaşımlarla fikirler üzerinde deneyler yapmak.
- Kendini bir düşünce sanatçısı olarak görmek.
- Fikirleri toplamak, bütünleştirmek ve onları bir süre bekletmek ve sonra yeniden üzerinde düşünmek.
- Hayaller kurarak olasılıkları ve yeni fikirleri oluşturmanın zaman alacağını bilerek beklemek.
- Yeni bakış açıları edinmek için; aile üyelerine, arkadaşlara, iş arkadaşlarına, tanıdıklara ve yabancılara sorular sormak.

5.5.2.d. Eleştirel Düşünce – Üretici Düşünce

Modern eğitim sistemlerinin en önemli amacı; araştıran, sorgulayan, eleştirel düşünen, kendi kendine öğrenebilen, öğrendiğini uygulayabilen ve aktarabilen bireyler yetiştirmektir. Eğitim sistemimizin bu konuda ciddi sorunları olduğu herkes tarafından bilinen bir gerçektir. Bunun en önemli nedeni ise, öğrencinin kabiliyetlerine göre ayırmadan, bütün öğrencileri tek tip ezberci, bilgi deposu haline getiren ve düşünme becerilerini körelten, otoriter, baskıcı öğretim anlayışı ve uygulanması biçimindedir. Oysaki eleştirel düşünme, demokratik, gelişmiş toplumların en temel öğelerinden birisidir.

Eleştirel düşünme, etkin, işlevsel bir süreç olup, bireyin önceki deneyimlerini, bilgi ve düşüncelerini inceleyip, farklı görüş ve bilgileri değerlendirdikten sonra dengeli bir yargıya varma anlamına gelmektedir.

İnsanlar doğuştan eleştirel düşünme yeteneğine sahip olmazlar. Bunlar sonradan eğitimle kazanılan ve geliştirilen davranışlardır.

Niteliklere sahip bireylerin kazanılmasında “eleştirel düşünce” anlayışı son derece önemli bir faktör olarak karşımıza çıkar. Çünkü yaratıcı anlayışın geliştirilmesinde

eleştirel düşünce ve bakış açısı yaratıcılığın temelini oluşturmaktadır. Bu anlayış aynı zamanda zorunlu olarak bilimsel düşüncenin de özünü oluşturmaktadır. Eleştirel düşünme yöntemini öğretmeyi, ön plana almayan toplumların bilimsel ve sanatsal alanlarda varlık gösterebilmeleri çok zordur.

Üretici düşünme, bireyin bilgi ve etkinliklerinin (deneylerinin) çıkış noktası olan bütünsel (tümünden gelimci) bir yol izleyerek karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik zihinsel bir çaba ve davranış biçimi olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla bu bağlamda sanat (ürünleri) etkinliklerinin, yaratıcılık temelleri üzerinde yükselen üretici düşünme sonucunda ortaya çıktığını söylemek mümkündür.

Eleştirel düşünmenin beş ana kuralı bulunmaktadır. Bunlar:

- 1. Tutarlılık:** Eleştirel düşünen, düşüncedeki tezatlıkları ortadan kaldıracaktır.
- 2. Birleştirme:** Eleştirel düşünen, düşüncenin tüm boyutlarını ele alacaktır.
- 3. Uygulanabilirlik:** Kişi anlayabildiklerini de ekleyerek anladıklarını bir modelde uygulayacaktır.
- 4. Yeterlilik:** Eleştirel düşünen kişi, deneyimlerini ve sonuçlarını sağlam bir şekilde oturtacaktır.
- 5. İletişim kurabilirlik:** Eleştirel düşünen kişi, düşüncelerini birleştirerek anladıklarını çevresine anlaşılabilir bir şekilde iletacaktır.

5.5.3.a. Görsel Düşünce

Doğal olarak bir nesne veya olayın algılanması zihinde canlandırmakla gerçekleşir. Çizmeyi tasarladığımız resimler, kullandığımız kelime veya şekiller hafızamızda ne kadar netleşirse o kadar çabuk düşünür, kolay öğrenebiliriz. Yaratıcı tek bir düşünce, yaratıcı olmayan birçok düşünceden daha anlamlı ve önemlidir. Eğer görsel düşünme sanatsal imgelerle tanımlanmak isteniyorsa onun belirtilerini iyi organize edilmiş formlar ile olan bağlantılarını aramak gerekir. Görsel düşüncenin açıklık getirdiği durumlar tek başına dış dünyayla ilgili değildir. Görsel düşüncenin imgelerine dönüştürülüp hayata geçirilmesindeki en temel neden, bireyin algıladığı iç ve dış dünyasını anlaşılır kılma çabasıdır. Bu çaba ve mantık ile doğayı, varlıkları tanıma süreci içinde beceri kazanan birey, risk alabilme, yeni uyarılara açık olabilme,

sıçramalar yapabilme, yaratıcı düşünceye açık, sorun çözme becerilerini geliştirme çabaları içine girebilir.

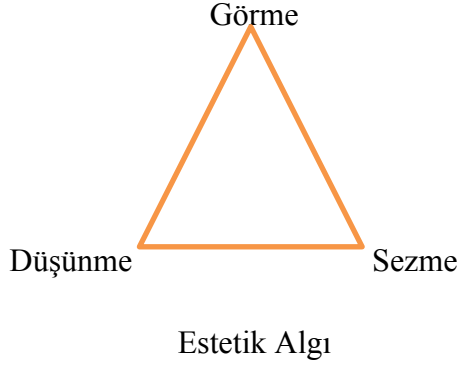
Örneğin, bir nesnenin kendisiyle doğrudan temas etmemiz mümkünse, temel duygularımızı kullanarak onu gerçeğe çok yakın biçimde algılayabiliriz. Hâlbuki aynı nesne bize anlatılırsa yani kelime veya deyimlerle ifade edilirse, algılama etkinliğimizi büyük ölçüde kaybederiz. Nesnenin şekil veya resmi ise nesnenin kendisinden daha düşük ama kelime ve deyimlerden daha yüksek bir algılama düzeyine yol açar. Günlük yaşamımızda sürekli tanık olduğumuz bu durum çok basit bir nedene dayanır. Hangi araçlarla algılasak algılayalım, bir nesne veya olayı düşünebilmemiz için onu zihnimizde canlandırmak zorundayız. Örneğin, hiç tanımadığımız birisi bize anlatılırsa, daha ilk bilgilerin gelmesiyle birlikte beynimiz kendiliğinden bir resim çizmeye başlar ve gelen her yeni bilgiyi bu resme ekler. Bilgi sahibi olmadığımız konuları ise belleğimizde olan ama aslında başka tanıdıklarımıza ait bilgilerle doldururuz. Nesnenin kendisini görmüşsek bu resim gerçeğe daha yakın olacağı için düşünme etkinliğimiz artar. Burada resim veya görüntü sözcüklerinin seçilmesi rastlantı değildir. Görüntüyü düşünmemiz, koku, ses, tat veya dokunmaya göre çok daha kolay olduğu için, “*zihinde canlandırma*” olgusunu görsel düşünce olarak genelleştirebiliriz. Bu düşünceyi ne kadar sık kullanırsak yani zihnimizde kelime veya semboller yerine resimlerle oynayabilirsek daha kolay düşünür ve öğreniriz. Ancak yine de dilimizin düşünmemiz ve öğrenmemiz üzerindeki etkisinden kurtulamayız.

5.5.3.b.Görsel Algı ve Gözlem

Algı (perception) insanın anlık yaşantısı sırasında kazanılan duyuşsal bilgilerin (çevrede var olan olay ve etkilerin) beyin tarafından düzenlenip yorumlama veya anlamlandırma sürecidir. Algı gerçekliği bilinç ve muhakeme içerir; algı, görme, işitme, koku, tat, dokunma ve diğer vücut duyularıyla ilişkilidir. Algı, bir şeyler öğrenmenin yanı sıra bireyin çevre ile bağlantısını da kurar.

Sanatta öğrenme, algı, yaratıcılık ve yansıtmayla gerçekleşir. Eğitimci yazar Kazım ARTUT’un algı ve gözlem konusundaki araştırmaları şu şekildedir.

“Göz ve zihin arasındaki bağlantıyı ilk fark eden Arnheim, algının, kavramanın temeli olduğunu ve algılamayı geliştirmenin sanat eğitiminde çok önemli işlevi ve sonucu olduğunu söylemektedir.

Görmek, büyük ölçüde çaba gerektiren öğrenilebilir bir davranıştır. Doğadaki varlıklar, birbirleriyle olan farklılıklardan dolayı tanınır ve anlaşılır.(Artut,2009,178)”

Görsel algılamayı geliştirme çaba gerektiren bir süreç olmakla birlikte nesnelere-varlıklara farklı görüş açılarından yaklaşabilmeye olanak sağlayan algısal, içgüdüsel bir gereksinim sonucu oluşur.

Görsel olarak düşünmek, çocukların tasarladıkları sanatsal konuların biçimlendirmelerinde yardımcı olur. Görsel algıdaki amaç, çocukların, bir nesnenin ya da doğadaki varlıkların niteliklerine odaklanmalarını sağlamaktır. Çocuklar, böylelikle neyi, nasıl, hangi özellikleri görmeleri gerektiğini öğrenirler.

Çocuk, dış dünyadaki gerçeklerle kendi iç dünyasındaki sözel yollarla kazandığı tasarımları birbirinden açıkça ayıramaz. Bir nesne ve olay karşısında çocuk algısı ile yetişkin algısı arasındaki fark: karakalemle yapılmış, eksiklikleri yanlışlıkları bulunan sisli bir tablo gibidir. Normal bir yetişkin ise, aynı görünümün (manzaranın) yağlı boya ile yapılmış kusursuz bir biçimini görür. Doğaldır ki, bu da kişinin eğitim durumuna göre değişir.

Bu nedenle çocuklara; okuma, yazma ve problem çözmede nasıl yardım ediliyorsa, onların dünyayı nasıl gördükleri ve algıladıkları konusunda da yardım edilebilir. Görsel algılama becerisi, öğrenmeyi, aynı zamanda ifade gücünü de geliştirir.

5.5.4.Özgüven Gelişimi

Hayallere giden yol kendine güvende başlar. Kendine güvenmek, yeryüzünde var olmanın başlangıcıdır. İnsanlar, fiziksel olarak varlarsa bile birçok durumda vitrin mankeni gibi kalırlar. Bu mankene hareket veren, sosyalleştiren ve hayallerine ulaşmak için ona can veren kendine güvendir. Sahip olduğunuz kabiliyet ve bilginin ne kadar olduğundan daha önemlisi, onun ne kadarını ifade edebilme ve ne kadarını kullanabildiğinizdir. Eğer bilginizi kullanacak cesaretiniz yoksa o bilginin pek anlamı olmaz. Bilgi, tecrübe, beceri, kabiliyet, hayal gücü, zeka ve daha bir çok vasıf kendini ifade ile hayat bulacağından kendine güven duygusunu yabana atmamak gerekir.

Ülkemizdeki eğitim düzeyi düşük olduğundan, anne babaların çocuklarını, kendine güvenen birey olarak yetiştiremediği bilinen bir durumdur. Buna çevre faktörü de eklendiğinde mesele daha ciddi bir sorun haline gelmektedir. Geriye sadece eğitim kurumları kalmaktadır. Bu nedenle okullarda öğrencilere özgüven kazandıran derslerin önemi daha çok artmaktadır.

Sanat eğitimi ile öğrencilere “kendine güven” nasıl kazandırılır? Bilindiği üzere doğduğumuz andan itibaren bize yapabileceklerimiz değil, yapamayacaklarımız söylenmiştir. Bu durum insanın karşılaştığı sorunlara karşı ürkek davranması ve kendine güvenmemesine sebep olmaktadır. Kendine güven duygusu, öncelikle “yapabilirim” diye düşünmekle başlar. Özgüveni geliştirmenin en basit yolu, kişinin kendini kendine ispatlamasıdır. Sanat eğitimindeki öğretmenlerin gösterdiği faaliyetleri yapan öğrenciler başarıma duygusunu yaşayarak kendilerini kendilerine ispatlamış olurlar. Bu faaliyetler yetişkinler tarafından takdir edildiğinde ayrıca bir güven duygusu oluşmaktadır. Burada en önemli nokta öğrencilerin seviyesine göre konu ve malzemeler seçiminin yanısıra, her öğrencinin mutlaka sonuca gitmesini sağlanmalıdır. Başarısızlıkla biten bir faaliyet sonucunda tam tersi kendine güvensizlik yaşanabilir. Bu durum öğrencide, ileride telafisi olmayan yaralar açabilir.

6.BÖLÜM SONUÇ

6.1. Özet

Sanat eğitiminin orta okullarda amacına uygun yapılması gelecek nesillerin yetişmesi ve ülkemizin geleceği adına hayati önem taşımaktadır. Sanat eğitimi, sosyal bir etkinlik, dinlenme yada eğlendirici ders algısından kurtarıp gerçek anlamına kavuşturmak, eğitim öğretim sürecine önemli katkı sağlayacaktır. Ülkemizin gelişmesinin, teknolojinin gelişmesine bağlı olduğunu düşünürsek, teknolojinin gelişmesi de nitelikli insan yetişmesi ile olacaktır.

Sanat eğitimi, eğitim kalitesinin artırmasına, düşünen, üreten, yaratıcı, estetik algısı gelişmiş, becerikli, kendine güvenen nitelikli nesillerin yetişmesine katkı sağlayacaktır.

6. 2. Çalışmanın Literatüre Katkısı

Sanat eğitiminin amacına uygun yapılması için okul yönetimi, öğretmen ve öğrencilerin bakış açısı çok önemlidir. Bu nedenle sanat eğitiminin orta öğretimdeki rolü ve önemini bilmek, dersin nasıl işleneceği konusunda ilgili kişilere yön verecektir.

6.3.Araştırma Kısıtları

Sanat eğitiminin orta öğretim süreci, okul öncesi psikososyal gelişim evreleri incelenerek ele alınmıştır. İnsanlar üzerinde psikoloji alanında yapılan; zeka türleri, beyin yapısı, hayal gücü ile ilgili çalışmalar, sanat eğitiminin orta öğretimde öğrencilere bilimsel katkısını ortaya koymak için önemli kaynak sağlamıştır.

6.4.Geleceğe Yönelik Çalışma Alanları

Yapılan tüm sanatsal aktivitelerin (Resim, Heykel, Seramik, Tekstil, Grafik, Sinema, Reklam vb.) temelinde sanat eğitimi çok önemli bir yer tutmaktadır. Tüm

eğitim kurumlarında sanat eğitiminin neden ve nasıl yapıldığının tartışılması sanat eğitiminin amacına daha uygun yapılmasına katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Moran, B.(1983) Edebiyat Kuramları ve eleştiri, İstanbul. Cem Yayınları
- (Ersoy, A.(1983).Sanat Kavramlarına Giriş. İstanbul Beta Yayınları.
- Robinson, K.(2003). Yaratıcılık, Aklın Sınırlarını Aşmak. İstanbul. Kitap Yayınevi.
Çeviri:Nihal, G.Koldaş.
- Artut, K.(2009). Sanat Eğitimi. Ankara Anı Yayıncılık.
- Çankırılı,A.(2012). Çocuk Resimlerinin Dili.4.Baskı. İstanbul. Zafer Yayınları.
- Buyurgan, S. Buyurgan,B.(2012). Sanat Eğitimi ve Öğretimi.3.Baskı. Ankara Pegem Akademi.
- Yavuzer, H. (1995). Resimleriyle Çocuk.7.Baskı. İstanbul. Remzi Kitabevi A.Ş.
- Cüceloğlu, D. (1998). Yeniden İnsan İnsana. 18. Basım, İstanbul. Remzi Kitabevi,
- Harry,A.(2002).Sağ Beyin. Yöneticisi.1.Baskı.İstanbul.KariyerYayıncılık.
Çeviri:Akbaş,F.
- Micheal,j,G.(1999).Leonardo da Vinci Bibi Düşünmek.1.Basım.İstanbul.Beyaz Yayınları.Çeviri:Büyükonat,T.
- Goleman,D.(2000).Duygusal Zeka.İstanbul.Varlık Yayınları.
- Gombrich,E.A.(1992).Sanatın Öyküsü.4.Basım.İstanbul.Remzi Kitabevi.

BİLDİRİ VE MAKALELER

- Artut,Kazım,(2014).Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt:13.

İNTERNET KAYNAKLARI

Vinci.L.(2012) <http://www.acikbilim.com/2012/10/dosyalar/ressamlikta-gizlenen-bilim-leonardo-da-vinci.html>

TÜBİTAK .(2000), Yaratıcı Zeka ve Eğitim Sempozyumu.
<http://www.egitim.aku.edu.tr/halici.htm>.29 Mayıs 2000

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ADI VE SOYADI : Murat ÇELİK

DOĞUM YERİ VE TARİHİ : Tonya 17.05.1977

MEDENİ HALİ : Evli

E-MAIL : gayret2050@yahoo.com

ADRES (EV) : Ferit Selim Paşa Cad. Sevinç Sok. No:25/8
Bahçelievler / İstanbul

ADRES (İŞ) : Mahmutbey Yolu üzeri Tavukçu Sok No:1
Bahçelievler / İstanbul

TELEFON

(EV/CEP) : 0505 430 88 42

(İŞ) : (0212) 503 99 47

EĞİTİM DURUMU

YÜKSEK LİSANS

2013-2014 : Sosyal Bilimler Enstitüsü Grafik Tasarım
Ana Sanat Dalı

LİSANS

1994- 1999 : Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi

1988 – 1994 : Kağıthane İ.H.L. / İstanbul

İLKOKUL

1983– 1988 : Yeni Mahalle İlkokulu / Tonya / Trabzon

YABANCI DİL : İngilizce – İyi

İŞ TECRÜBESİ

2007- 2014 : Özel Bahçelievler Fatih İlköğretim Okulu
Görsel Sanatlar Öğretmeni.

2006-2007 : Özel Bakırköy Fatih İlköğretim Okulu Müdür Yardımcısı

2003-2006 : Özel Çağ Fatih Lisesi Müdür Yardımcısı.

2001-2003 : Özel Çağ Fatih Lisesi Resim Öğretmeni.

1999-2001 : Özel Merter Fatih İlköğretim Okulu.
Görsel Sanatlar Öğretmeni.